

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

Дарагія суайчынніцы!

Нашы мілыя і любімыя мамы, бабулі, сёстры, жонкі, дочки і супрацоўніцы! У гэты цудоўны час прыходу доўгачаканай вясны мне хочацца ад імя ўсіх беларускіх мужчын павіншаваць вас з Днём жанчын.

Крыніца жыцця, пачатак усіх пачаткаў, Жанчына з яе мудрасцю і ўнутранай сілай з'яўляецца той асновай, на якой трымаецца свет. Вы натхняеце нас на подзвігі і адкрыцці, умееце ашчаслівіць поглядам і спыніць варожасць словам, дорыце чалавецтву неўміручасць, заключаную ў дзеях. Нездарма самыя патаенныя для кожнага словы — Зямля, Радзіма, Беларусь — маюць жаночы род.

Сёння вы — адна з галоўных рухаючых сіл паспяховага сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, падтрыманна палітычнай стабільнасці ў грамадстве, навуковага і культурнага прагрэсу. Вашы веды, талент і вялікая працавітасць даюць бліскучыя вынікі ў розных сферах. І пры гэтым вы не страчваеце душэўнасці, мяккасці і прыгажосці, застаетеся добрымі матулямі, жонкамі і гаспадынямі, вернымі і надзейнымі спадарожніцамі.

Прыміце словы захаплення, падзякі і пакланення за тое, што вы робіце для сваёй сям'і і для ўсёй краіны. Няхай у вашых дамах пануюць згода і дабрабыт, ніколі не сціхае дзіцячы смех і квітнее цудоўная зямная любоў.

Здароўя, поспехаў, шчасця і добра вам і вашым блізкім. Са святам радасці і ўсмешак — з 8 Сакавіка!

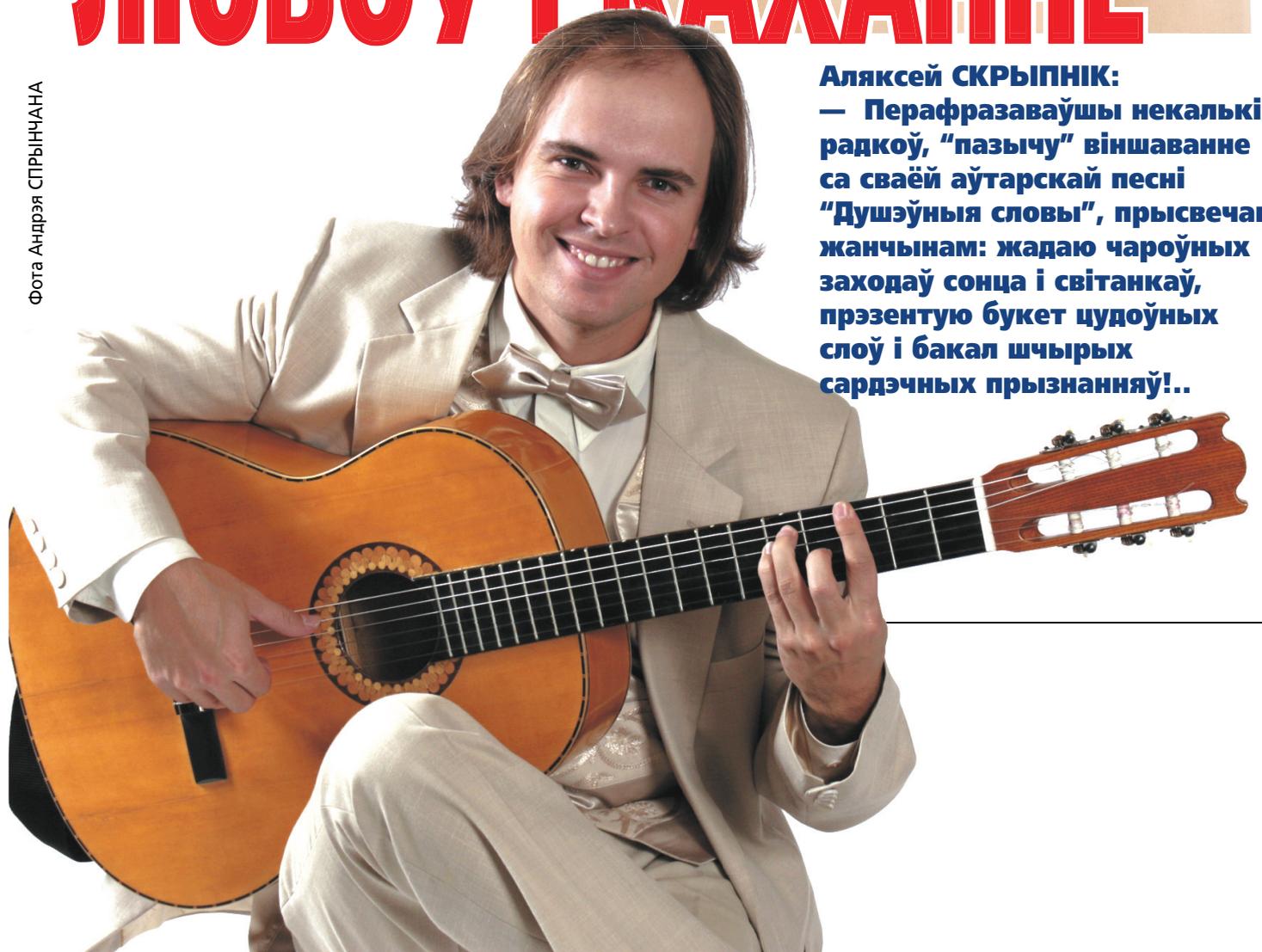
Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Жаночы дзень — 8 Сакавіка — прадстаўнікі "моцнай паловы" дзейчаў мастацтва сустракаюць натхнёна, насычаючы яго лепшымі творчымі здзяйсненнямі. Пазаўчора вядомы музыкант, кампазітар, паэт і выканаўца Аляксей Скрыпнік адзначыў 15-годдзе сваёй творчай дзейнасці аўтарскім канцэртam у Магілёве — Культурнай сталіцы Беларусі і СНД. А сёння заслужаны артыст Беларусі Уладзімір Ткачэнка са сваімі папалечнікамі презентуе ў Інтэрнэце праект — узноўлены аўтарскі цыкл кампазітара Ігара Паліводы "Вясёлыя жабракі" на вершы Роберта Бёрнса. С. 5

Уладзімір ТКАЧЭНКА: — Жадаю ўсім жанчынам прыгажосці — найперш, душэўнай, якую выпраменьвалі б іхнія вочы...

СЕРЭНАДЫ ПАД КОДАМ "ЛЮБОЎ І КАХАННЕ"

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Аляксей СКРЫПНІК: — Перафразавашы некалькі радкоў, "пазычу" віншаванне са сваёй аўтарскай песні "Душэўныя словы", прысвечанай жанчынам: жадаю чароўных заходаў сонца і світанкаў, презентую букет цудоўных слоў і бакал шчырых сардэчных прызнанняў!..

Фота Юрыя ІВАНОВА

In memoriam

Кіраўнік Беларусі звярнуўся да грамадзян нашай краіны і прадстаўнікоў міжнароднай супольнасці ў сувязі са смерцю Прэзідэнта Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла Уга Чавеса. Аляксандр Лукашэнка, у прыватнасці, зазначыў, што "ў асабе Уга Чавеса мы страцілі блізкага чалавека і лепшага сябра, які гарача любіў Беларусь і заўжды працягваў нам руку дапамогі ў цяжкую хвіліну".

У 2007 годзе, калі ў Венесуэле праходзіла Нацыянальная выстаўка Рэспублікі Беларусь, "Культура" да гэтай падзеі рыхтавала спецыяльны выпуск на іспанскай мове. Менавіта тады мы блізка пазнаёміліся з венесуэльскімі дыпламатамі, якія прыязджалі да нас у рэдакцыю. Добра памятаем, як Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў

Рэспубліцы Беларусь Амерыка Дыяс Нуньес даваў інтэрв'ю нашаму карэспандэнту, дзе шмат расказваў пра свайго Прэзідэнта, а потым, калі нумар выйшаў у свет, перадаў яго для Уга Чавеса...

Такім чынам, культурны кантэксст нашай краіны быў прэзентаваны на далёкім паўднёваамерыканскім кантыненте. А потым Мінск сустракаў сябра: у прыватнасці, Уга Чавес уважліва і багата знаёмы аб'екты беларускай культуры, наведваўшы Нацыянальную бібліятэку. Шматбаковае супрацоўніцтва нашых краін, адным з галоўных чыннікаў якога была актыўная пазіцыя Прэзідэнта Венесуэлы, заўсёды мела і культурнае вымярэнне, увасобленае ў шэрагу канкрэтных праектаў.

увага!

ЗАДАЙЦЕ СВАЁ ПЫТАННЕ МІНІСТРУ КУЛЬТУРЫ!

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на наступным тыдні завяршае прыём пытанняў для інтэрв'ю з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Барысам Уладзіміравічам СВЯТЛОВЫМ. Вашы канструктыўныя пытанні па культурнай тэматыцы з пазнакай прозвішча, імя і імя па бацьку, а таксама кантактных даных можна накіраваць на электронны адрас pr.min.kult@tut.by. Выніковы матэрыял з найбольш цікавымі пытаннямі ды адказаў будзе апублікаваны на палосах газеты "Культура", з'явіцца на сайтах kultura.gov.by і kimpres.by.

Дарагія жанчыны! Шаноўныя калегі!

Сардэчна віншую Вас, натхнёных і руплівых стваральніц нашай багатай сучаснай Культуры, з чудаўным святам Вясны і Прыгажосці — Днём жанчын!

Непаўторнасць усяго культурнага складніка нашай Радзімы — гэта плён Вашай штодзённай руплівай працы, асветленай Прыгажосцю і Натхненнем, Вашым неаб'якавым высокапрафесійным падыходам да кожнай падзеі, праекта, ініцыятывы!

Шчыра зычу Вам моцнага здароўя, шчасця і радасці! Няхай неадменна ўвасабляюцца ўсе мары і надзеі!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь
Барыс СВЯТЛОЎ

Дарагія жанчыны!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы і ад сябе асабіста шчыра віншую вас з чудаўным веснавым святам — Днём жанчын!

Спрадвеку беларуская зямля славіцца жанчынамі, іх прыгажосцю, талентам і працавітасцю. Прыемна адзначыць, што ў галіне культуры менавіта жанчыны сваімі дасягненнямі садзейнічаюць культурнаму развіццю нашай краіны, умацоўваюць аўтарытэт дзяржавы. Ваша стваральная дзейнасць, адданасць прафесіі, любоў да людзей выклікаюць вялікую павагу і ўдзячнасць.

Ад усяго сэрца жадаем вам моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту. Няхай узаемаразуменне і згода валадараць у вашых сем'ях, а святло і дабрыва напайваюць вашы сэрцы.

Старшыня камісіі Генадзь ПАЛЬЧЫК

Дарагія жанчыны! Калегі, сяброўкі!

У гэты дзень, калі ўступае ў свае правы новая вясна, Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў культуры віншуе вас з чудаўным святам — Днём жанчын!

Вы ва ўсе часы ўвасабляеце сабой жыццесцвярдзальную сілу кахання і мацярынства, мудрасць, працавітасць, прыгажосць, дабрыву, пшчоту, накіраванасць да міру і стваральнасці.

Няхай жа ваш розум, вопыт, спагада і самаадданасць заўсёды будуць ацэнены і запатрабаваны. Жадаем вам моцнага здароўя, неўвядальнай маладосці і невычэрпнай бадзёрасці духу. Любові вам, павагі і падзякі ад родных і блізкіх, сяброў і калег. І няхай у вашых сэрцах заўсёды пануе вясна!

3 павагай,
Старшыня ЦК Беларускага
прафсаюза работнікаў культуры
Наталля АЎДЗЕЕВА

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2013 г.

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Памяць Хатыні

Сёлета спаўняецца 70 гадоў Хатынскай трагедыі. Даце будзе прысвечаны шэраг мерапрыемстваў як мясцовага, так і рэспубліканскага маштабу.

Найбольш важныя пройдучы ў сталіцы. У прыватнасці, 20 — 21 сакавіка ў Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтры імя Ё.Рау абудзецца навуковая канферэнцыя. У ёй возьмуць удзел беларускія і замежныя даследчыкі. Мэта канферэнцыі — спрыяць захаванню аб'ектыўнай карціны трагічных падзей Вялікай Айчыннай вайны, супрацьстаяць спробам фальсіфікацыі гісторыі.

А 21 сакавіка памяць трагедыі будзе ўшанавана канцэртна-рэвіюемам "Хатынь — усенародны боль і памяць" у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Перад публікай выступіць Дзяржаўны камерны аркестр Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Яўгена Буш-

кова. Для калектыву гэта 45 канцэртны сезон. Прагучаць творы сусветнай класікі: Э.Грыг, П.Чайкоўскі, І.С. Бах, Ф.Мендэльсон... У праграме канцэрта спалучаны драматызм быцця і вера ў перамогу сіл добра.

П.В.

Аб'екты вызначаны

На пасяджэннях рэспубліканскага і абласнога штабоў па падрыхтоўцы і правядзенні Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу працаўнікоў вёскі "Дажынкi-2013" у Жлобіне вызначаны канкрэтыя аб'екты культуры райцэнтра, якія зменяць аблічча да восення хлебааробскага свята.

У спіс гэтых аб'ектаў, па словах першага намесніка начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольгі Антоненка, увайшлі краязнаўчы музей, гарадскі дом культуры, Дзіцячая школа

мастацтваў № 1, цэнтральная і дзіцячая бібліятэкі, заапарк, кінатэатр "Радзіма".

Цягам года актыўныя работы будуць весціся і па рэканструкцыі палацавага комплексу ў Чырвоным Беразе. Гэты помнік архітэктуры хоць і не ўваходзіць у пералік "дажынкавых" аб'ектаў прыцягнення фінансавых сродкаў, але для раёна ды вобласці з'яўляецца брэндавым.

Словам, аднаўленне палаца сёлета прадоўжыцца, як і раней, на парытэтных пачатках: работы фінансуюцца і з абласнога, і з рэспубліканскага бюджэтаў. Інакш кажучы, у аднаўленні чырвонабярэжскага аб'екта будзе зроблены чарговы ўнушальны крок. У гэтым гасці фестывалю-кірмашу могуць пераканацца ўжо ўвосень.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Струннікі, наперад!

Менш чым праз месяц, 5 красавіка, скончыцца прыём заявак на ўдзел у III Міжнародным конкурсе выканаўцаў на струнных смычковых інструментах імя Міхала Ельскага. Да 15 мая можна будзе ўнесці папраўкі ў заяўленую праграму выступленняў. А сам конкурс пройдзе ў Мінску 5 — 14 чэрвеня.

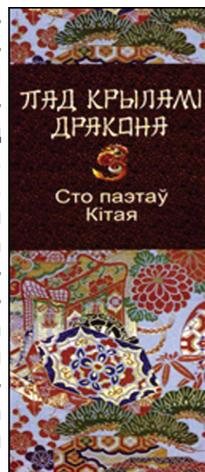
Заснавальнікамі конкурсу выступаюць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, упраўленне культуры Мінгарвыканкама, Беларускае саюз музычных дзеячаў, наша Акадэмія музыкі і сталічная філармонія. Спальорніцтва пройдзе ў тры туры, фіналісты (не больш за шасцёра ў кожнай з намінацый: скрыпка, альт, віяланчэль, кантрабас) выступяць з аркестрам. Прызавы фонд складае 15 тысяч долараў.

Сярод абавязковых умоў, што вельмі прыемна, — выкананне беларускай музыкі. Спіс вызначаных твораў даволі багаты, для кожнага з інструментаў ёсць выбар паміж некалькімі кампазіцыямі. Гэта п'есы самога Міхала Ельскага — беларускага скрыпача і кампазітара XIX стагоддзя, а таксама многіх нашых твораў XX і XXI стагоддзяў: Дзмітрыя Камінскага, Уладзіміра Алоўнікава, Яўгена Лебавы, Уладзіміра Солтана, Галіны Гарэлавай, Уладзіміра Дарохіна, Валерыя Карэтнікава, Аляксандра Клеванца, Вячаслава Кузняцова, Ларысы Мурашка, Уладзіміра Саўчыка. Да таго ж, скрыпачы ў другім туры павінны выканаць п'есу нацыянальнага кампазітара, і мы зноў пачнем беларускую музыку, але ўжо толькі ад нашых канкурсантаў. А ў фінальным туры, спадзяёмся, прагучыць і Канцэрт для альты, струнных і званоў Галіны Гарэлавай, уключаны ў магчымы для гэтага конкурснага вітка рэпертуар. Увогуле, гэты кампазітар піша надзвычай віртуозныя (як па выканальніцкім, так і па кампазітарскім майстэрстве) творы, якія адразу знаходзяць сваіх адданных прыхільнікаў сярод спецыялістаў і шырокай публікі. Дый увесь конкурс мае стаць сапраўдным святам нацыянальнага мастацтва міжнароднага ўзроўню.

Н.Б.

Сотня 3-пад крылаў дракона

У галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі адбылася прэзентацыя кнігі "Пад крыламі дракона. Сто паэтаў Кітая". Гэтая анталогія выйшла ў свет па замове і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі нашай краіны і Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ.

кітаянка Ма Лі, якая вучыцца ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтва, і Зінаіды Расаевай, студэнткі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Укладальнік анталогіі і перакладчык вершаў у кнізе Мікола Мятліцкі ў сваёй прамове засяродзіўся на гуманістычным змесце і пазачасавым значэнні класічнай кітайскай паэзіі. Спавод Мятліцкі выказаў задавальненне тым, што сёння ў Беларусі ўжо нямаюць інтэлектуальна добра ведаюць кітайскую мову.

Першым браў слова Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Гун Цзяньвэй. Ён адзначыў важную ролю культурных праектаў для ўмацавання міждзяржаўных сувязей і развіцця супрацоўніцтва Кітая і Беларусі ва ўсіх галінах.

Эмацыйнай увенчорай урачыстасці стаў музычны твор "Ноч на Юаньсыцзе", выкананы дуэтам

Кульмінацыяй імпрэзы стала перадача кнігі ў дар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Яе прыняў дырэктар НББ Раман Матульскі. У падзячным слове ён згадаў, што праз яго рукі штодня праходзяць дзясяткі кніг, але "Пад крыламі дракона..." не згубілася ў той плыні.

П.В.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае словы глыбокага спачування дырэктару ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная харэаграфічная гімназія-каледж" Дусенка Зорыі Пятроўне ў сувязі са смерцю яе мужа — ДУСЕНКІ Вячаслава Іванавіча.

Калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні дырэктару Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа Дусенка Зорыі Пятроўне ў сувязі з напаткаўшым яе горам — смерцю мужа.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе ў сувязі з трагічнай смерцю кіраўніка Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, кіраўніка клуба «Сябрына», намесніка дырэктара Вільнюскай беларускай гімназіі імя Францыска Скарыны, члена Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь Рамана ВАЙНІЦКАГА. Выказваем шчырыя спачуванні сям'і, родным і блізкім нябожчыка.

Фэст for guests

Карэспандэнт "К" даведаўся, якімі яшчэ буйнымі фестывалю адзначыцца сёлетняе вясна. Як паведаміў нам галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры нашай краіны Іван Галабурда, найбольш яркімі мерапрыемствамі можна назваць Фэстываль дзіцячай творчасці "Зямля пад белымі крыламі", які пройдзе 22 — 27 красавіка ў Мазыры, і Рэспубліканскі фестываль народных промыслаў "Вясновы букет", што адбудзецца 25 мая ў Лошыцкім парку горада Мінска.

"Вясновы букет": рэпетыцыя перад Чэмпіянатам

Менавіта фестываль-кірмаш "Вясновы букет" стане адным з тых мерапрыемстваў, якімі наша краіна будзе здзіўляць гасцей Чэмпіянату свету па хакеі ў 2014 годзе. Па словах Івана Галабурды, сёлетняе свята — гэта своеасаблівае генеральная рэпетыцыя, якая пакажа, наколькі цікавай беларуская народная творчасць падасца нашым замежным гасцям.

Амаль 450 удзельнікаў з усіх куткоў краіны ўжо не ўпершыню збяруцца разам у Мінску, каб прадэманстраваць сваё майстэрства. Тканяны, вязаныя, вышываныя рэчы, разнастайныя вырабы з бісеру, гліны, скур, дрэва — каб аглядзець кожную міні-экспазіцыю, пэўна, спатрэбіцца не адна гадзіна.

Галоўнай інтрыгай фестывалю стане традыцыйны конкурс сярод майстроў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, які пройдзе ў два этапы: непасрэдна прэзентацыя загадка падрыхтаваных выставак і правядзенне ўмелымі майстар-класаў.

Работы ацэніць спецыяльная экспертная камісія, якую прызначае аргкамітэт — Міністэрства культуры, Мінгарвыканкам і грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз майстроў народнай творчасці". Удзельнікам фестывалю важна не толькі прадэманстраваць свой мастацкі і тэхнічны ўзровень, але і ўмела ды далікатна інтэрпрэтаваць народны вопыт і традыцыі згодна з сучасным ладам жыцця.

"Такія фестывалі патрэбны ў першую чаргу для падтрымкі народнай творчасці і промыслаў, — кажа выканаўчы дырэктар Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Тамара Харланчук, — узнаўлення рэдкіх і забытых відаў традыцыйнай творчасці, стымулявання іх развіцця, павышэння сацыяльнага і творчага статусу народных майстроў, папулярызацыі мастацкай творчасці сярод моладзі".

Дзе ўзрастаюць таленты?

Ягор Валчок, Ксенія Сітнік, Андрэй Кунец, Міхаіл Ліла, Лідзія Заблоцкая — хто сёння не ведае гэтых юных спевакоў? А між іншым, усе яны калісьці пачыналі з мазырскага Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Зямля пад белымі крыламі". Гэта падзея не толькі для Гомельшчыны, але і для ўсёй краіны, бо ў Беларусі — толькі два дзіцячыя конкурсы такога ўзроўню: "Зямля пад белымі крыламі" і "Залатая пчолка" ў Клімавічах.

Як паведаміла начальнік аддзела культуры Мазырскага райвыканкама Ірына Міронычава, ужо распачала сваю працу адборачная камісія, і ўзровень тых хлопчыкаў і дзяўчынак, якіх выбралі для ўдзелу ў фінале фестывалю, уражвае. "Нягледзячы на тое, што да падзеі засталася яшчэ амаль два месяцы, працаваць арганізатарам даводзіцца вельмі шмат, — адзначыла Ірына Міронычава. — Галоўнае і самую адказную працу — пастаноўку і рэжысуру — робім сіламі нашага горада. Рэжысёрска-пастановачай працай ужо не першы раз кіруе Людміла Паніна. Таксама ў складзе творчай каманды — балетмайстар Аляксандр Зенічэнка, галоўны мастак Святлана Пальны ды іншыя майстры".

Гэтай вясной "Зямля пад белымі крыламі" прыме амаль 500 удзельнікаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Казахстана ды некаторых іншых краін. Ацэньваць маладых талентаў мае інтэрнацыянальнае журы — па некалькі прадстаўнікоў амаль ад кожнай краіны-ўдзельніцы.

"Будзе ў сёлетняга фестывалю і адрозненне ад усіх мінулых, — адзначае Ірына Міронычава. — У рамках мерапрыемства плануецца праводзіць канцэртныя праграмы канкурсаў у аграгарадках Мазырскага раёна. Мы імкнёмся паказаць як мага большай аўдыторыі, якія таленавітыя дзеткі жывуць у Беларусі і з якой радацю прыязджаюць да нас такія ж таленавітыя маленькія артысты з іншых краін..."

Н.П.

арандуем сцэну, вельмі адрозніваюцца ад тых, да якіх мы прывычаліся ў родных сценах...

Важна і тое, што наша публіка нас не забыла, не пакінула. Людзі паранейшаму прыходзяць на нашы спектаклі, цікавяцца, калі артысты ТЮГа нарэшце вернуцца на сваю сцэну...

Мэр горада, наколькі вядома, даў распараджэнне будаўнікам парупіцца, каб Тэатр юнага глядача сустрэў новы, 2014-ы, год у сваім адноўленым будынку. Спадзяюся, так і будзе. А яшчэ хацелася б, каб нашы глядачы, і ўвогуле ўсе, хто разам з намі чакае гэта-

...Дазволю сабе аспрэчыць вядомую тэзу: "Тэатр пачынаецца з вешалкі". Насамрэч, тэатр пачынаецца з вуліцы, на якой стаіць яго будынак. Вуліца Энгельса — адна з цэнтральных. Але доўгі час яна захоўвала рысы старасвецкага, дарэвалюцыйнага Мінска. Са свайго дзяцінства, з 1960-х гадоў, памятаю яе камяніцы з карункавым кавальствам балконаў і прыгожай разьбой дзвярэй. Тая кавальства і разьба перажылі рэвалюцыі і войны, але зніклі кудысьці ў час капітальных рамонтаў тамтэйшых будынкаў. Аблічча

без авангардысцкіх вывертаў, зразумелыя дзеям і формай, і зместам — запала ў памяць.

Днямі, ужо як карэспандэнт "К", я наведаў будаўнічую пляцоўку з надзеяй пабачыць нешта знаёмае, аднавіць успаміны. Настальгія засталася няўтольнай: нічога не ўбачыў з тых пахатняму ўтульных інтэр'ераў, якія, здаецца, самім сваім маштабам адпавядалі маленькім глядачам. Іх, мяркую, варта было захаваць хаця б фрагментарна, дзеля іх эмацыянальнай энергетыкі, або, як кажуць, намоленасці. Фае тэатра

папярэдніх гадоў вяліся праектныя работы. Увогуле ж, будаўнікі працуюць у адпаведнасці з зацверджаным графікам і мусяць завяршыць працу ў тэрмін. У будаўнічага ўпраўлення, што прадстаўляе Алег Нарко, ужо ёсць вопыт працы на аб'ектах, якія з'яўляюцца часткай архітэктурнага вобраза сталіцы. Гэта, у прыватнасці, будынак філармоніі. Такім чынам, культурны аб'ект — не першы на рабочым рахунку будаўнікоў.

Зразумела, найбольш чакаюць завяршэння будаўнічых работ артысты ТЮГа. Пра

Рэпартаж амаль з дзяцінства

Што чакае ТЮГ у родных сценах?

Напрыканцы бягучага года Тэатр юнага глядача мае вярнуцца ў свой адрэстаўраваны і рэканструяваны будынак па вуліцы Энгельса. Згодна з праектам, вонкава будынак практычна захавае звыклае аблічча, а вось інтэр'еры будуць перароблены з улікам новых патрабаванняў і магчымасцей. Зручней стане артыстам на сцэне, утульней — глядачам у зале. На месцы колішняга гаспадарчага блока паўстане прыбудова да асноўнага гмаху, у якой размесціцца адміністрацыя. Стылёва гэтая прыбудова будзе адпавядаць неакласіцыстычнаму Палацу піянераў, вонкава спалучанага з тэ-

гэта карэспандэнт "К" распавёў дырэктар тэатра Юрый Кулік.

— Ужо пяты год мы выступаем на чужых пляцоўках. Калі б вы запыталіся, што за гэты час мы страцілі, а што прыдбалі, я адказаў бы вам пэўным радком: "Чалавек свой час не выбірае — ён у ім жыве і памірае". Калі ўжо здарылася такое выпрабаванне, дык трэба годна яго вытрымаць. Наша галоўнае дасягненне гэтых гадоў у тым, што мы не згубілі творчы калектыў. Чатыры гады — гэта шмат, гэта такі час, за які тэатр паспее і нарадзіцца, і знікнуць. Мы — захаваўся. Кожны год ставілі па чатыры — пяць спектакляў. Умовы ж на Фрунзэ, 5, дзе мы

га дня, бралі да ўвагі тую акалічнасць, што нам спатрэбіцца пэўны час на адаптацыю. Сцэна хоць і родная, але ж яе "начынка", абсталяванне — новае. І творчаму калектыву, і тэхнічным службам тэатра давядзецца да гэтага прывычавацца. Да таго ж, сцэнаграфія тых амаль двух дзясяткаў спектакляў, што мы паставілі за гэтыя чатыры гады, была вымушана сціглай. Каб перавесці спектаклі ў іншы сцэнаграфічны фармат, таксама патрэбны час. Так што, перш чым мы ўвойдзем у нармальны творчы рытм, зведзем пераходны перыяд....

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

На здымку: так выглядае Тэатр юнага глядача зараз. Фота аўтара

вуліцы і вакол яе змянялася паступова: паўставалі Тэатр лялек і кінатэатр "Піянер", ліцэй БДУ, новы, "па-хайтэкаўску" выразны будынак балетнай, шыкоўны "Прэзідэнт-гатэль", адрэстаўраваны Купалаўскі тэатр. Рэканструяваны Тэатр юнага глядача стане апошнім штрыхом у новым вобразе вуліцы.

У ТЮГ я хадзіў з бацькамі (у тых часы, калі фасад яшчэ аздаблялі скульптуры піянера з горнамі і піянеркі з кнігамі)... А потым я вадзіў сюды сваіх дзяцей — на спектаклі паводле беларускіх народных казак. Прозвішчы артыстаў, драматургаў ды рэжысёраў з майго дзяцінства не запомніліся (гэта цяпер я назаву Любоў Мазалеўскую, Петруся Макаля, Артура Вольскага, Віктара Лебедзева, Міхася Пятрова ды многіх іншых), а вось тое, што пастаноўкі былі

і зала дзіўным чынам сумяшчалі ў сваім убранні дэмакратызм і раскошу, як яе разумелі мы ў савецкі час. Зараз перад вачыма — толькі голыя сцены з адбітай атынкаўкай. Ад колішняга ўнутранага ўбрання ТЮГа захаваўся хіба ўпрыгожаны карынафскім арнамантам калоны і фрагменты аздобы столі. Можна сказаць, што старых інтэр'ераў ужо няма, а новых яшчэ няма. Па сённяшнім стане ўявіць будучае аблічча тэатра немагчыма.

Я зрабіў фотаздымкі і пагутарыў з галоўным на пляцоўцы чалавекам — майстрам будаўніча-мантажных работ Алегам Нарко. Ведаючы, што артысты пакінулі будынак на пачатку 2009-га, пытаюся ў спадара Алега, чаму за больш як чатыры гады зроблена, як мне падаецца, так няшмат. Той адказвае, што будаўнікі прышлі сюды толькі ў лістападзе 2011-га, а цягам двух

Эксперыментальны

14 спектакляў з 8 краін свету будуць прадстаўлены на VIII Міжнародным маладзёжным тэатральным форуме "M@rt.кантакт", які пройдзе з 21 па 27 сакавіка ў Магілёве.

рысамі, напрыклад, вылучаецца пастаноўка "9 месяцаў/40 тыдняў" (ТЕАТР. ДОС) аўтараў і рэжысёраў Аляксея Кулічкова і Сяргея Шаўчэнка. Разам з гераніямі п'есы, якіх, дарэчы, будуць іграць мужчыны, аўтары прапаноўваюць глядачу прайсці разам шлях у дзевяць месяцаў — ад навіны аб цяжарнасці да нараджэння дзіцяці. Абраўшы найбольш вядомыя тыпажы ("шматдзетная", "VI.P-пацыентка" і г. д.), акцёры сыгралі гэтыя ролі так, быццам самі апынуліся ў "цікавым становішчы".

Зайжы эксперыментальныя і незвычайныя на фестывалі лялечныя пастаноўкі. Сёлета глядачы "M@rt.кантакту" змогуць убачыць адразу тры спектаклі, прадстаўленыя

Ерэванскім лялечным тэатрам імя Тумаяна з п'есай "Палёт над горадамі", Магілёўскім абласным тэатрам лялек з яго бачаннем шэкспіраўскага "Гамлета" і Беларускам дзяржаўным тэатрам лялек з пастаноўкай "Шоўк".

Але, відавочна, "разыначкай" сёлетняга фестывалю стане спектакль пад адкрытым небам. Падобныя вулічныя перформансы вельмі папулярныя ў Еўропе, а зараз ужо набываюць сваіх аматараў і сярод беларускіх глядачоў. Мінулым разам у фармаце open air выступалі "ружовыя прышэльцы" з інтэрактыўнага тэатра "KUD LUUD" (Славенія), а сёлета сваё майстэрства прадэманструе Познаньскі тэатр "Bigo Podrozy" з пастаноўкай "Пахананне

Кармэн". Але гэта ўжо не проста "міленькая" імпрэза на забаву глядачам, а сапраўдны маніфест тых, хто разумее бессэнсоўнасць этнічных канфліктаў ды войнаў, бачыць праблемы бежанцаў і выкінутых на задворкі жыцця людзей. На спектакль пад адкрытым небам усе ахвотныя змогуць трапіць бясплатна.

Акрамя спектакляў у рамках форуму будзе арганізавана спецыяльная праграма: майстар-класы, "круглы стол" "Сучасная драматургія: погляд маладога рэжысёра" з удзелам тэатразнаўцаў, журы і крытыкаў, прэс-канферэнцыі. А вось традыцыйная Творчая лабараторыя маладой рэжысуры зведзе пэўныя змены. Напрыклад, калі раней у працу над сучаснымі п'есамі ўключаліся студэнты-выпускнікі, то зараз гэта будуць ужо даволі вядомыя маладыя рэжысёры: Кацярына Аверкава (Беларусь), Шаміль Дыйканбаеў (Кыргыстан), Глеб Чарапанаў (Расія). Па словах Андрэя Новікава, такія творчыя майстэрні патрэбны для таго, каб можна было ўбачыць маладых рэжысёраў непасрэдна ў дзеянні, ацаніць іх працу і, магчыма, запрасіць для работы над спектаклямі ў будучым.

Надзея ПЯКАРСКАЯ

Сярод удзельнікаў — шмат навічкоў, але ёсць і тая калектыва, што ўжо не першы год прыязджаюць у Магілёў, напрыклад, "Прытулак камедыянта" з Санкт-Пецярбурга, Кішынёўскі маладзёжны драматычны тэатр "3 вуліцы Руж", маскоўскі "ТЕАТР.ДОС".

"Шчыра кажуць, я нават не ведаю, якую з пастановак сёлетняга "M@rt.кантакту" можна выплываць, — кажа дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Андрэй Новікаў. — Усе яны — выключныя, арыгінальныя і па-свойму прыцягальныя. Вельмі радуе, што фестываль, нягледзячы на фінансавыя цяжкасці, паранейшаму застаецца некамерцыйным праектам і працуе, у першую чаргу, на фарміраванне добрага мастацкага густу ў маладога глядача".

Кожны спектакль фестывалю — эксперымент і гульня на мяккі. Гэтымі

Не выпадае сумнявацца ў тым, што ў сферы "бросовой" гістарычнай нерухомасці сёння назіраецца не аб'які рух. Адно што — пакуль ён мае звольнага броўнаўскага характар, і таму патэнцыйным інвестарам вельмі цяжка скласці нейкую агульную карціну ды вызначыць, што прадаецца, што ўжо прададзена, а што пакуль завісла на стадыі афармлення дакументаў. А бізнесмены, як вядома, любяць дакладнасць.

На вялікі жаль, пакуль так і не з'явіўся нейкі цэнтралізаваны медыярэсурс, спецыялізаваны на гэтым спецыфічным сегменце рынку нерухомасці, з дапамогай якога патэнцыйны інвестар мог бы дазнацца, "што, дзе, пачым", занурыцца ў прававую базу, атрымаць усю інфармацыю пра гісторыю і тэхнічны стан аб'ектаў, загадзя даведацца аб усіх запланаваных аўкцыёнах ды пачуць голас кваліфікаваных экспертаў.

Няпроста адсачыць і далейшы лёс набытых аб'ектаў. Каб хаця б трошкі праясніць агульную сітуацыю, мы вырашылі зрабіць своеасаблівы маніторынг некаторых падзей у гэтай сферы, канстатаваўшы ў пэўных выпадках іх прыкрыю адсутнасць — насуперак аптымістычным чаканням.

насці ды плануе перапрадаць яе. А гэта азначае чарговую затрымку ў вырашэнні лёсу зграбнага, ды знядбанага палацыка, які і так ужо на ладан дыхае.

Але галоўны спецыяліст упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Вячаслаў Гарбузаў абнадзеіў: доўгачаканыя рэстаўрацыйныя работы пару месяцаў таму, нарэшце, распачаліся, і гаспадар выяўляе зацікаўленасць у тым, каб гэты працэс ішоў без прамаруджванняў.

А вось знайсці ўласніка для колішняга палаца Патоцкіх у Высокім усё ніяк не ўдаецца, хаця аб'ект ужо некалькі разоў выстаўляўся на аўкцыён. Наступным разам яго стартвая цана будзе зніжана аж на 80% ад першапачатковай, дасягнуўшы ўсяго ста з нечым мільёнаў рублёў!

Здавалася б, сітуацыя досыць дзіўная, асабліва калі ўлічыць, што гэты прыгожы класіцыстычны будынак захаваўся даволі няблага; адносна нядаўна яго дах быў заменены за кошт абласных улад, ды і нагляд пастаянна ажыццяўляецца.

— Думаю, прычына ў тым, што само месцазнаходжанне палаца, на жаль, зусім не назавеш аптымальным, — лічыць Вячаслаў Гарбузаў. — Літаральна за некалькі метраў ад яго — сучасны гмах інтэрната, і каларыту сельскага турызму ён, вядома ж, не стварае. Калі б палац месціўся ў такім самым зацішным кутку, як сядзіба ў Грымячы, праблем з яго продажам не ўзнікала б...

Між іншым, гэтыя дзве сядзібы аддзяляюць усяго якіх пяццацца кіламетраў, прычым шлях ідзе праз Воўчын з яго знакамітым касцёлам.

Нібы сам сабою вымалёўваецца выдатны тэматычны маршрут, які можна праехаць, напрыклад, на брычцы — няхай і па сучаснай дарозе. Таму ёсць надзея, што палацу Патоцкіх наканавана стаць калі не агракультурным аб'ектам, дык, скажам, гатэлем для падарожнікаў, якія завіталі сюды на дзень па дарозе ад Камянецкай вежы ў Бела-вешскую пушчу. Бо сёння ў багатым на адметнасці мястэчку Высокае заначаваць няма дзе.

Бровары ідуць на ўра

Набыты больш за два гады таму палац у вёсцы Туча Клецкага раёна пакуль стаіць "без руху": інвестар з ініцыятывай не спяшаецца. Затое не так даўно распачаліся работы па адраджэнні нешматлікіх парэшткаў сядзібы Багдановічаў у Стайках, што на Вілейшчыне. Яе новы ўласнік мяркуе пераўтварыць у V.I.P.-аб'ект даўно закінуты бровар. Добра пайшоў з аўкцыёну і яго "стрыечны брат" (надта падобны!) з цяперашняга пасёлка Вароўскага, што на Барысаўшчыне. Па словах вядучага спецыяліста ўпраўлення культуры Мінаблвыканкама Анжалікі Янкоўскай, усе сціплыя гаспадарчыя пабудовы колішняга маёнтка Тышкевічаў ужо распрададзены.

А вось з буйнымі сядзібнымі комплексамі Міншчыны справа пакуль ідзе куды марудней. Прыкладам, адзін з самых прывабных такіх аб'ектаў — былы маёнтка ў Раванічах — яшчэ толькі рыхтуецца да выстаўлення на аўкцыён. Інвестары ўжо праяўлялі цікавасць да гэтай сядзібы, а вось з прававызначальнымі дакументамі былі праблемы.

Няма зрухаў пакуль і ў такім "залатым" раёне, як ваколіцы Нясвіжа, дзе паціху руйнуюцца рэшткі маёнткаў у Вялікай Ліпе ды Завушшы. А рэйтынг самых праблемных сядзіб Міншчыны, напэўна, узначаліць Радзівілімонты. І справа не толькі ў тым, што рамантычны некалі палац ужо ледзь не пераўтварыўся ў друз. Яго атачае надзвычай прыгожы парк, які з'яўляецца не толькі гісторыка-культурнай каштоўнасцю, але і помнікам прыроды рэспубліканскага значэння. Аднак менавіта ў гэтым пачэсным статусе тоіцца інвестыцыйная непрыцягальнасць.

— Натуральна, гаспадарчая дзейнасць на тэрыторыі сядзібы моцна абмежавана, будаўніцтва там не дазволена, дык які тады стварыць належныя плошчы для размяшчэння турыстаў? — кажа Анжаліка Янкоўская.

Аднак праблему рэвіталізацыі гэтага аб'екта наўрад ці выпадае лічыць невырашальнай — урэшце, амаль страчаны палац можна аднавіць на дакументальнай аснове, а ў дадатак яшчэ і адаптаваць пад тураб'ект сучасны адміністрацыйны будынак, што месціцца побач (менавіта такі варыянт і прапановуюць мясцовыя ўлады). Але, зразумела, гэта запатрабуе сур'ёзных затрат, на якія інвестары зазвычай пакуль не гатовы...

Ілья СВІРЫН

Статус інвестыцыйнай НЕпрыцягальнасці, або Броўнаўскі рух у добрым кірунку?

Дык прадаецца ці не?

Доўгія спробы распачаць рэвіталізацыю для адной з самых прыгожых сядзіб Гомельшчыны нарэшце прыносяць пэўныя вынікі. Па словах галоўнага спецыяліста ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Сяргея Разанава, да палаца ў вёсцы Хальч, што непадалёк ад Веткі, у сур'ёз прыглядаецца зацікаўлены інвестар, і не так даўно ён ужо ўзяў у арэнду частку памяшканняў. А ў планах — стварэнне ў гэтых маляўнічых мясцінах рэабілітацыйнага цэнтра.

— Мяркуюцца, напачатку сядзіба будзе здадзена ў доўгатэрміновую арэнду, але, калі інвестар падмацуе справамі свае добрыя намеры, цалкам верагодна, што гэты аб'ект будзе перададзены яму ва ўласнасць, — кажа Сяргей Разанаў.

Знакаміты палац Горватаў у Нароўлі таксама не зведаў пакуль відавочных змен. Як адзначыў галоўны спецыяліст, работы па яго аднаўленні яшчэ проста не выйшлі на будаўнічую стадыю: завяршыліся комплексныя даследаванні, а цяпер ідзе падрыхтоўка праектна-каштарыснай дакументацыі. Асвоення на гэтым аб'екце сумы, вядома, пакуль не ўраджаюць, але ж фінансаванне адбываецца без перабоў.

— У 2009 годзе гэтую сядзібу ўключылі ў пералік аб'ектаў, прапанаваных інвестарам, але ўжо налета яна трапіла ў Дзяржпраграму развіцця Прыпяцкага Палесся, і таму яе аднаўленне плануецца за дзяржаўны кошт, — патлумачыў суразмоўца.

Як ні дзіўна, гэтая акалічнасць зусім не перашкаджае аднаму мінскаму агенцтву нерухомасці прапаноўваць свае паслугі па набыцці аб'екта — адпаведная інфармацыя змешчана на яго сайце. Зрэшты, у спісе прапаноў там фігуруюць і тыя сядзібы, што даўно ўжо набылі прыватную ўласнасць.

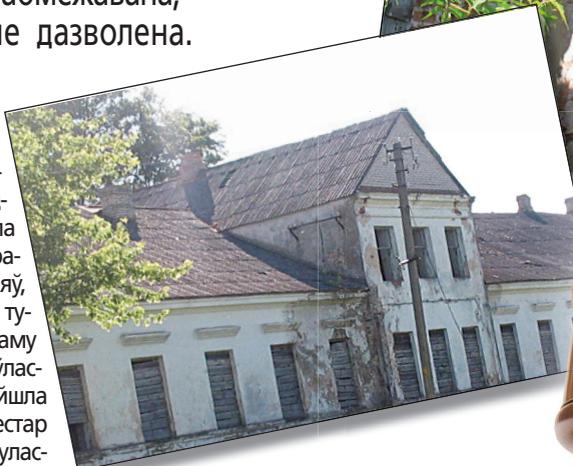
На здымках:
Стайка
ў Вялікай Ліпе;
Рэшткі палаца
ў Радзівілімонтах;
сядзібы дом у Тучы.

Няма зрухаў пакуль і ў такім "залатым" раёне, як ваколіцы Нясвіжа, дзе паціху руйнуюцца рэшткі маёнткаў у Вялікай Ліпе ды Завушшы. А рэйтынг праблемных сядзіб Міншчыны, напэўна, узначаліць Радзівілімонты. Так, рамантычны некалі палац ужо ледзь не пераўтварыўся ў друз. Яго атачае парк, які з'яўляецца не толькі гісторыка-культурнай каштоўнасцю, але і помнікам прыроды рэспубліканскага значэння. Менавіта ў гэтым пачэсным статусе тоіцца інвестыцыйная непрыцягальнасць: гаспадарчая дзейнасць на тэрыторыі сядзібы абмежавана, будаўніцтва там не дазволена.

Палац за сто мільёнаў

Не так даўно сядзіба Пузынаў у вёсцы Грымяча Камянецкага раёна зноў прыцягнула ўвагу СМІ, і нагода была "традыцыйна" невясёлай: маўляў, перспектывы для развіцця турызму аб'ект ужо два гады таму быў прададзены ў прыватную ўласнасць, а воз, як кажуць... Пайшла нават пагалоска, нібыта інвестар збіраецца адмовіцца ад сваёй улас-

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by/

Сёння ў Інтэрнэце адкрываецца сайт ralivoda.net, прысвечаны вядомаму беларускаму кампазітару, піяністу, аранжыроўшчыку Ігару Паліводу, які на адным з этапаў свайго, на жаль, нядоўгага жыцця быў удзельнікам ансамбля "Песняры". Сярод разнастайных матэрыялаў сайта асаблівай увагі заслугоўваюць змешчаныя там аўдыязапісы цыкла "Вясёлыя жабракі" паводле Роберта Бёрнса.

Створаны больш як трыццаць гадоў таму, цыкл выконваўся ў канцэртных праграмах, разглядаўся ў ансамблі для выхаду на грампласцінцы фірмы "Мелодыя", але... так ніколі і не быў запісаны. Захаваліся хіба трансляцыйныя стужкі з некалькімі часткамі, побытавыя магнітафонныя запісы, зробленыя аматарамі, а таксама рэпетыцыйны дэма-запіс, асобныя партытурныя старонкі. На аснове ўсяго гэтага і адбылося новае нараджэнне цыкла — выкананне яго сучаснымі музыкантамі з васьмі краін. Праект можна назваць папраўдзе міжнародным, бо ў ім узялі ўдзел "песняроўцы" і іх прыхільнікі-паслядоўнікі не толькі з Беларусі, але і з Бельгіі, ЗША, Ізраіля, Канады, Расіі, Украіны, Харватыі.

РОБЕРТ БЁРНС (1759-1796)

ИГОРЬ ПА-ЛИВОДА (1950-1996)

тажу. Так і з гэтым цыклам: у "Песнях" мы даведаліся пра яго, калі Ігар яго ўжо напісаў. І, я ўпэўнены, паказаў Мулявіну, бо без яго згоды і падтрымкі ён не стаў бы адразу прапаноўваць нам. Праца над цыклам працягвалася і надалей. Асобныя нумары былі ў працэсе пошукаў, некаторыя мы не бралі развучваць, бо ён сам іх адхіліў (Ігар, дарэчы, быў вельмі патрабавальны да сябе, і такое творчае "рэшата" было для яго нормай). Ён і сам уносіў шмат новага ў ранейшую задуму. Памятаю, як ужо ў час нашай працы над цыклам змяняў нумары па форме, шліфаваў тыя або іншыя "дробязі", дадаваў "разыначкі". Многае мне стала відавочна зараз, калі трапляліся накіды розных партый, фрагменты асобных нумароў. Той варыянт, які мы выконвалі, можна лічыць згодна з усімі законамі тэксталагіі, "аўтарскай воляй". І цяпер, рыхтуючы твор да новага выканання, мы ад яе не адступілі.

ўжо на гэтай аснове працавалі ўсе астатнія, далучаючы свае галасы да гарманічна-рытмічнай сеткі.

Мне ніколі такая шлёная думка не прыйшла б у галаву: прасіць кагосьці рабіць штосьці забясплатна! І сапраўды, спачатку нам не вельмі шанцавала. Усе, да каго мы звярталіся, пад рознымі прычынамі адмаўляліся. Першым, хто адгукнуўся, прычым без аніякіх "але", быў Пеця Ялфімаў. Ён нават быў згодны запісаць шмат песень, але мы хацелі максімальнай разнастайнасці тэмбраў, фарбаў. Той сваёй радасцю, з якой пагадзіўся ўдзельнічаць у праекце, ён быццам прынёс нам удачу. Бо ніводны з тых, каго мы прасілі потым, ужо не адмаўляўся. І мы пераканаліся, як шмат, у рэшце рэшт, у нас музыкантаў, згодных выконваць "некамерцыйную" музыку.

Вядома, сёння многіх цікавіць, што будзе з праектам надалей. Мы неяк не задумваліся пра гэта. Проста працавалі, таму што гэта было, што называецца, "у кайф". І рабілі ўсё гэта для самага шырокага кола аматараў музыкі. У мяне, дарэчы, гэта ўжо другая спроба ўвасобіць "Вясёлыя жабракоў". Першая прадпрымалася яшчэ ў 1990-я, адразу пасля заўчаснай смерці Ігара... Цяперашні праект — дабрачынны,

— жыўцом. А якія выкшталцонныя аранжыроўкі зрабіў Уладзімір Ткачэнка! Ведаецца, як мы яго называем? Анёл музыкі. Бо на такія цудоўныя, папраўдзе Боскія, знаходкі здольныя хіба анёлы...

Ужо зараз, наколькі я ведаю, нашай працай зацікавіліся ў Амерыцы (і не толькі тыя, хто памятае выступленні там "Песняроў"), прапаноўвалі фільм зняць пра тое, як мы ажыццяўлялі гэты праект. Бо ён там успрымаецца як адзін з самых сур'ёзных у нашай краіне, паколькі раскрыццаны ў Сеціве. Добрая музыка, якасныя запісы заўсёды знойдуць прыхільнікаў. Але ж адчуваць, што гэтым запісам мы, да ўсяго, "прадстаўляем Беларусь", — гонар удвая. Хочацца адзначыць такую падзею: як-нітак, больш за год працавалі. Далучыце сюды 30-годдзе, пакуль цыкл не выконваўся, нарэшце, той час, калі ён ствараўся Ігарам Паліводам, а потым гучаў у канцэртах "Песняроў". А яшчэ — канец XVIII стагоддзя, калі пісаліся вершы. Гэта ж які адрэзак часу атрымліваецца!..

Прамоўшн

Мікалай Няронскі:

— Праект аказаўся складаным (праца над ім заняла больш за год), але — вельмі цікавым. У мяне яшчэ

800 трэкаў Паліводы: якімі стануць рэаліі віртуальнага альбома?

Сучасная музычная класіка: наступны этап — матэрыялізацыя?

Асабліваць праекта і ў тым, што ён дабрачынны. І практычна без капіталаўкладанняў. Усе "ўзаемазвяззі" ажыццяўляліся без пераезду-пералётаў — адно праз сацыяльныя сеткі, відэасувязь, электронную пошту ды іншыя сучасныя сродкі камунікацыі.

Вядома, цыкл, як і ўся кампазітарская творчасць Ігара Паліводы, якая шмат у чым сфарміравалася пад "ўзаемаўплыўлямі" з "Песнярамі", яшчэ чакае сваіх грунтоўных даследчыкаў. Пакуль жа — аповед пра тое, як нарадзіўся і здзяйсняўся дадзены праект. З роспытамі пра гэта мы звярнуліся (у тым ліку праз Інтэрнэт) да "чатырох мушкецёраў" (менавіта ў такіх вобразах і строях яны "пазначылі" сябе на сайце): Барыса БЯРНШТЭЙНА (бас-гітарыст ансамбля "Песняры" ў 1982 — 1986 гг.) з ЗША, які выступіў галоўным ініцыятарам, заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Уладзіміра ТКАЧЭНкі ("пясняр" у 1978 — 1985 гг.), які ажыццявіў аранжыроўку, Аляксандра ВІСЛАЎСКАГА (артыст мулявінскіх "Песняроў" у 1987 — 1991 гг.), які апрох выканання асобных нумароў рабіў амаль усе запісы, і Мікалая НЯРОНСКАГА ("пясняр" у 1989 — 1991 гг.), які звёў усе гукавыя "дарожкі" разам, а таксама выступіў дызайнерам сайта.

Ідэя

Барыс Бярнштэйн:

— Ігар Палівода яшчэ са школьных гадоў быў для мяне нейкім творчым арыенцірам. Можаче ўявіць, які я быў шчаслівым, калі прыйшоў у "Песняры" і адразу сутыкнуўся з "Вясёлымі жабракамі"! Якая цудоўная музыка! І якая, нарэшце, тэма — папраўдзе філасофская і адначасова вельмі жыццёвая: што ні здарылася б — заставацца аптымістам. Таму спраўдзіць тую ідэю, якая была тады ў "Песняроў", а менавіта: зрабіць запіс цыкла, — было неабходна. І як толькі ідэя прыйшла мне ў галаву, яна ўжо больш мяне не пакідала.

Асабліваць складанасцей у аддаленасці ўдзельнікаў праекта не ўзнікала, бо ёсць Інтэрнэт! Зрабіў я ў час працы і сваё "маленькае адкрыццё": у чарговы раз пераканався, што словы "Хто быў нікім, той стане ўсім" — лухта.

Рыхтуючы цяперашні праект, мы абапіраліся на рэпетыцыйны запіс "Песняроў" 1981 года, зроблены на нейкі дапатопны магнітафон, дзе было ўсяго дзве дарожкі. Гэта быў дэма-запіс для паказу мастацкаму савету фірмы "Мелодыя",

каб атрымаць дазвол на далейшы запіс твора на студыі. Стужка захавалася ў меламаману, і мы ёй, разумеючы, кіраваліся. Ад сябе дадалі фінал, пры гэтым цалкам перааранжыраваўшы ўступ. Але набліжачца да зыходнага гучання — справа бесперспектыўная. І займацца капіраваннем, на мой погляд, нецікава. Мы падышлі да праблемы іначай: ёсць музыка Ігара Паліводы, для якога ансамбль "Песняры" быў інструментам у ажыццяўленні яго ідэй. І таксама ажыццяўлялі яго ідэі, але вырашылі выкарыстоўваць для гэтага іншыя "інструменты" і не былі абмежаваны ў тым нейкімі рамкамі. Таму віталіся імправізацыі ўдзельнікаў, але ў межах мастацкага густу. А калі музыка ды аранжыроўкі, напісаныя больш як трыццаць гадоў таму, застаюцца актуальнымі, гэта ўжо паказчык творчых якасцей самога кампазітара і аранжыроўшчыка...

Кантэнт

Уладзімір Ткачэнка:

— Тое, што мы зрабілі, — чарговая выканальніцкая версія. Не "канчатковая", нейкая "самая-самая", "эталонная", "найноўшая" і г. д. Чым больш варыянтаў, тым лепш для самога твора: ён будзе атрымліваць усё большую папулярнасць і пры гэтым не надакучыць. Цыкл Ігара Паліводы ўспрымаецца сёння як "жывая класіка". А некаторыя дэталі здаюцца гэтакім "прадбачаннем" цяперашніх музычных падзей.

Памятаю, як "Вясёлыя жабракі" ствараліся. Палівода ўсё рабіў ціха, без залішняга папярэдняга ажыя-

Як ні дзіўна, але не толькі ўласна музыка, а і аранжыроўка Ігара аказалася сёння вельмі сучаснай. Я толькі крыху спрасціў малюнкi ў рытм-секцыі, бо сёння выкарыстоўваюцца больш простыя, кідкія формулы. Да таго ж, дадаў струнныя. Але гэта не пярэчыць ні эстэтыцы твора, ні памкненням самога Паліводы. Іншая справа, што ў "Песнях" не было той колькасці струнных, якой яму хацелася б. У нас былі дзве скрыпкі, альт, партыю віяланчэлі ён часам граў на сінтэзатары. Таму сёння, пашырыўшы струнныя, я зрабіў тое, лічу, чаго ён хацеў бы сам. Адзін з нумароў, дарэчы, мы ўвогуле пакінулі ў некранутым выглядзе — і ён ніколі не выбываецца з усіх астатніх нейкай састарэласцю. Наадварот! "Бывай, красуня!" — гэта яшчэ і ўзор таго, як цудоўна Ігар валодаў фартэпіяна. І калі ён, піяніст, што стаў лаўрэатам Усеаўсознага конкурсу, прыйшоў у "Песняры", многія ўспрынялі такі паварот ледзь не як здраду музыцы! Але ж ён не страціў свайго таленту, не прамяняў яго на славу і грошы, як гэта камусьці здавалася. Я паказваў "...Красуню" многім сучасным піяністам — ніхто не ўзяўся паўтарыць тое, што дасягнута ў яго ігры. Вось мы і пакінулі гэты "дзэт" Паліводы з Валерыем Дайнэкам.

Запісы рабіліся метадам "накладання". Першым запісаў сваю партыю ўдарнік Вадзім Чайкоў, літаральна з аднаго дубля. Потым далучыўся Мікалай Няронскі, прапісаўшы партыю бас-гітары. І

ён нікому з нас не прынёс грашовага прыбытку. Мы шчаслівыя, што можам данесці творчасць таленавітага чалавека да слухачоў. А чым далей, тым больш складана будзе ўсё гэта аднавіць выканаць. І чаму сённяшняе пакаленне моладзі павінна быць пазбаўлена той цудоўнай музыкі? Чаму яно павінна думаць, што раней была, маўляў, пустаха?..

Запіс

Аляксандр Віслаўскі:

— З Мікалаем Няронскім мы працавалі разам яшчэ ва Уладзіміра Мулявіна, у тагачасных "Песнях". І з Ігарам Паліводам там жа пазнаёміліся. Праўда, з ім я працаваў усяго год, але потым мы сябравалі адно да ягонага смерці.

Жаданне вярнуцца да яго творчасці было заўсёды — як нейкая мара, амаль што нязбыўная. І дастаткова было з'явіцца толькі аднаму штуршку, каб усё закруцілася-завярцелася і мара стала паступова набываць абрысы жывой рэальнасці.

Прыемна, што праект такога ўзроўню з'явіўся менавіта ў Беларусі. Паплечнікі і прыхільнікі Мулявіна раскіданы па ўсім свеце, але вакол гэтага праекта яны з'ядналіся без скідак на адлегласць. Я і сам, акрамя працы гукарэжысёрам (а тэхніка ў мяне добрая, іншай такой у Беларусі няма), праспяваў "Песню салдата", запісаў бэк-вакал. Дапамагла, можна сказаць, школа Мулявіна, бо ў яго спявалі ўсе. І добра спявалі! Тым больш, што заўсёды

ніколі ў жыцці не было такой добрай ініцыятывы! Яна захапіла ўсіх нас, бо калі ёсць натхненне, дык не зважаеш на час ды ўсё астатняе. Каб неяк паглядзець на зробленае збоку, я дастаў запіс адной спявачцы з Лос-Анжэлеса. А яна, між іншым, ніколі не слухае рускамоўных запісаў, бо лічыць іх апрыёры недасканалымі: маўляў, яшчэ не сустракала чагосьці якаснага, па заходніх мерках, цікавага, дык на што спадзявацца? А тут, паслухаўшы, кажа: "Ваў! Быццам зроблена на нейкай студыі Фрэдзі Мэрк'юры. А музыка, аранжыроўка — проста чуд!" Ну як жа не пахваліцца такой ацэнкай? Тым больш, што ўмовы, у якіх усё рабілася, ідэальнымі не назавеш: кожны запісаў сваю партыю паасобку, што называецца, "без дырыжора". Некаторыя, асабліва замежнікі — у сябе дома, як я кажу ў такіх выпадках, "на кухні", бо чуваць, як вада дзесьці далёка ліецца і, галоўнае, кулер "шамашціль". Бярнштэйн у мяне потым пытаўся: "Колькі ўсяго трэкаў да цябе наступіла?" А я не лічыў. Кажу яму: "Падлічы сам". І ён не паленаваўся, падлічыў: атрымалася акурат 800. У адной з частак — больш за сотню. Адным словам, было што і падправіць, і звесці, усё "склеіць" так, каб было збалансавана па гуку. Слухаў кожную песню разоў па сто, пакуль дасягнуў той якасці, да якой імкнуўся. Але за вынікі не сорамна. Вельмі хочацца, каб цыкл дайшоў да слухачоў, бо ён годна прадстаўляе не толькі творчасць Ігара Паліводы, але і сучасную беларускую нацыянальную культуру ўвогуле....

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пад час жаночага свята гаворка пойдзе не проста пра начальнікаў аддзелаў культуры, а, натуральна, — пра іх лепшых прадстаўніц, пра прыгожы пол. Усё слушна: наша рэгіянальная культура працэнтаў на 80 — 90 прадстаўлена менавіта жанчынамі. Прыкладна такія ж "гендэрныя" суадносіны — і ў асяродку кіраўнікоў раённых аддзелаў культуры.

І трэба яшчэ разабрацца, які пол — самы моцны ў вырашэнні будаўніча-рамонтных пытанняў, наладжванні кадровай палітыкі і ўрэгуляванні канцэртна-дыскацэчнай, скажам, дзейнасці. Там дзе мужчына ад чарады бясконцых клопатаў увойдзе ў цэйтнот і ў перадінфарктным стане схопіцца за валідол, жанчына спакойна і мэтанакіравана, не губляючы шарму ды прывабнасці, "падштурхне" "культурны воз" далей.

Ці варта даводзіць, што крыецца за гэтым "спакойна"? А трэба ж яшчэ раз-пораз дома з'явіцца, усміхнуцца, яшчэ раз уразіць прыгажосцю і пяшчотай, нагадаць спаквала і без дакору, што ты — маці і жонка, што ты — жанчына, ад якой залежыць маральна-духоўны клімат не толькі ў сям'і, але і ў раёне. І дарэчнай з гэтай нагоды гучыць прапанова-жарт адной добрай знаёмай: калі і ўзнікне калі-небудзь помнік жанчыне — работніку культуры, дык гэта будзе помнік ейнаму мужу, які не проста трывае, а — разумее, падтрымлівае, "забяспечвае тылы", варыць боршч, выхоўвае дзяцей і з кветкамі чакае сваю адзіную ды непаўторную..

Вось такая "марфалогія" слова "культура". Вось такая яе родавая катэгорыя. Вось такое прызнанне ў любові тым, хто штодня ўпрыгожвае наша будзённае жыццё. Дадам толькі, што дадзены матэрыял, каб не абмежаваная газетная плошча, заканчэння не меў бы...

Кобрыншчына:

тактыка прыцягнення

Тое, што ў Кобрыне часцяком ладзяцца абласныя культурныя семінары, нікога на Брэстчыне ўжо не здзіўляе. База тут — адпаведная, кадровая сітуацыя — прыстойная, планы выконваюцца, таму і вопыту для абгульнення назапашана больш чым дастаткова. І не толькі ў горадзе, але і на раёне.

Дык чым жа тлумачыцца такая самадастатковасць? Збольшага тым, што начальнік аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзея ЖУК пачынала сваю кар'еру мастацкім кіраўніком сельскага Дома культуры. "Менавіта гэта цяпер і дапамагае прыняць правільнае рашэнне", — сцвярджае яна.

У чым яшчэ адметнасць кіраўніка? У незаспакоенасці, у крытычным поглядзе на сённяшнюю сітуацыю з развіццём рэгіянальнай культуры. Маўляў, працэс гэты мае шмат рэзерваў, але іх паспяховае выкарыстанне залежыць не толькі ад раёнаў.

І ў кадровай палітыцы, як падаец-

ца, на Кобрыншчыне абраны адзіна правільны шлях: у агульную справу пастаянна ўцягваюцца (ледзь не са школы) усё новыя таленавітыя асобы. А апошняй агульнай справай можна назваць доўгатэрміновы праект па наладжванні фальклорных стасункаў з польскай Бельшчынай, што стартаваў летась. У праекце бяруць удзел не толькі абрадавыя гурты абодвух бакоў, але і музейшчыкі, а паспяховае прасоўванне нашага традыцыйнага мастацтва за мяжу стала нормай.

Акцябршчына:

Кірунак гаспадарлівасці
Цудоўна ведаю, што начальнік аддзела культуры Акцябрскага райвыканкама Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ вельмі не любіць пахвалы на свой адрас, пастаянна кажа: "Трэба проста працаваць". Даруйце, Святлана Анаतोлеўна, я буду хваліць. За тое, што вы кожны факт і кожную лічбу, звязаныя з дзейнасцю аддзела, трымаеце ў галаве, не вагаецеся ў адказах і не памыляецеся. Значыць, усім гэтым жывяце.

"Начальнік аддзела" — Катэгорыя жаночага роду

А маштабы і разнастайнасць такога жыцця ў Акцябрскім раёне ўражваюць. Пры Цэнтры дасугу які ўжо год дзейнічае маладзёжны клуб "Сюзор'е", дзе можна адпачыць усёй сям'ёй: з дзядулямі, бабулямі, татамі, мамамі і дзедцамі. А ў Бубнаўцы дзейнічае аднайменны культурна-забаўляльны комплекс, што на платных паслугах летась зарабіў для аддзела культуры амаль 170 мільёнаў рублёў. Толькі пад час навагодніх святаў у "Бубнаўцы" адпачыла тысяча наведвальнікаў. А яшчэ на тэрыторыі комплексу існуе і пастаянна пашырае межы Музей міфаў і забабонаў.

Цяпер скажыце, які мужчына можа пахваліцца такой культурна-гаспадарчай разваротлівасцю?

Слонімшчына:

канцэпцыя стабільнасці
У галіне культуры начальнік аддзела культуры Слонімскага райвыканкама Святлана РАМАНЮК працуе больш за трыццаць гадоў. І самае істотнае для мяне — працуе практычна разам з тымі аднадумцамі, з якімі і пачынала сваю

дзейнасць. Інакш кажучы, не толькі сфарміравала творчую каманду, але і здолела яе захаваць. А гэта не проста талент, гэта — пакліканне.

А кадры, як вядома, вырашаюць літаральна ўсё. Таго, хто ў гэтым сумняваецца, прашу звярнуцца да вынікаў абласнога конкурсу, абвешчанага летась сярод аддзелаў культуры Гродзеншчыны. Дык вось, работнікі культуры Слонімшчыны паказчыкамі працы ў 2012 годзе здолелі давесці, што іх райметацэнтр, Цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма, Раённы дом рамёстваў, Раённы дом культуры — лепшыя ў вобласці. Восем першых месцаў (у тым ліку за энергазберажэнне і добраўпарадкаванне) — больш чым пераканаўчы доказ, што каманда Святланы Раманюк рушыць у правільным кірунку.

Дарэчы, сам аддзел культуры Слонімшчыны — на трэцім месцы пасля аддзела культуры Гродзенскага гарвыканкама і аддзела культуры Лідскага райвыканкама.

Расоншчына:

прынцып кадраў

"К" пісала ў свой час пра шчыльнае творчае ўзаемадзеянне аддзела культуры Расонскага райвыканкама з гаспадарамі мясцовых аграпрадзідзіб. Але сезон летніх фестываляў, канцэртаў і водных вандровак у адмысловым антуражы Пазер'я — хоць і ў бліжэйшай, але перспектыве. А сёння кіраўнік аддзела Святлана ВОЛКАВА падводзіць вынікі работы за 2012 год. Яны, як і ў цэкі са Слоніма, — таксама рэйтынгавыя. Упраўленне культуры Віцебскага аблвыканкама прызнала, што Расонскі аддзел

спрацаваў летась лепш за іншыя.

І не дзіва, што Святлана Волкава бачыць у гэтым заслугу падначаленых. "Кадры ў нас — стабільныя, — кажа яна, — збольшага — мясцовыя, кваліфікацыю пастаянна павышаюць. Вось і на сёння ў нас — амаль два дзясяткі завочнікаў. А завочнік — не мэтавік: заўжды на радзіме застаецца".

А сваю радзіму Святлана Аляксандраўна не проста любіць. Шмат гадоў адпрацавала тут намеснікам старшыні райвыканкама па сацыяльна-культурных пытаннях, шмат зрабіла для таго, каб духоўнае жыццё на азёрнай Расоншчыне было цікавым і разнастайным...

Абноўлены пад час абласных дажынак Расонскі РДК таксама здолеў стаць за 2012 год лепшым на Віцеб-

ініцыятыву трэба ўсяляк падтрымліваць і нельга перашкаджаць яе рэалізацыі. У гэтым, па меркаванні Алены Камоцкай, — высокі сэнс менавіта творчага ўзаемадзеяння, заснаванага на агульным даверы. Але такі давер магчымы толькі тады, калі ў звязцы працуюць прафесіяналы. Да гэтага начальнік аддзела імкнецца пастаянна.

Што Случчына мае ў выніку такіх намаганняў? Шмат цікавага і адмысловага. "К" пісала пра бліскучыя бібліятэчныя праекты кштату "Ночы бібліятэж". Упершыню пра ўгэўненае пазабюджэнае развіццё мы распавялі чытачам менавіта на прыкладзе работы аддзела культуры Слуцкага райвыканкама. Неаднойчы паведамылі і пра знакавыя абласныя фестывалы ды святаў, што займелі сталую прапіску менавіта на Случчыне... І ўсім гэтым шматгранным працэсам кіруе дасведчаная і спакойная Алена Камоцкая.

Шклоўшчына:

мастацтва кіравання

Хто самы дасведчаны з жанчын-кіраўнікоў на Магілёўшчыне? З гэтым пытаннем я звярнуўся да мужчын-начальнікаў аддзелаў культуры. Апытанне выявіла дзвюх вопытных спецыялістаў: Тамару ГАЛУБОУСКУЮ з Кіраўскага раёна і Галіну ВАЛОЗІНУ са Шклоўскага. Першая, на жаль, літаральна днямі пайшла на заслужаны адпачынак. Тамара Леанідаўна, мне як журналісту будзе не хапаць вашай віртуознасці ў валоданні "шматстаночнай" прафесіяй работніка культуры!..

А Галіна Валозіна на момант напісання гэтага артыкула была ў замежнай камандзіроўцы. Дарэчы, у мінулым нумары "К" я згадаў пра станочную здабытку Шклоўскага аддзела культуры. Але не грэх і паўтарыцца, засяродзіўшы ўвагу на асобе Галіны Алегаўны. Мне ў гэтым дапамагла галоўны спецыяліст аддзела Людміла Сатнічэнка. Разам яны працуюць гадоў пятнаццаць, і робяць гэта, што называецца, душа ў душу. "Галоўныя рысы нашага начальніка, — кажа галоўны спецыяліст, — дзелавітасць, уменне канцэнтравана на галоўным, не распіляцца на дробязі".

Колькі гадоў запар аддзел займае на Магілёўшчыне лідзіруючыя месцы. Пospех далёка не выпадковы. Проста Галіна Валозіна, пры ўсёй сваёй строгаці і патрабавальнасці, застаецца чалавекам высокай культуры. Менавіта гэтая якасць дапамагла ёй аб'яднаць калектыў работнікаў культуры — надзвычай розных у праявах творчых талентаў.

Аб'яднаць — цяжка. Яшчэ цяжэй пад час аптымізацыі захаваць кадравы патэнцыял, настроіць людзей на самаадданую працу. Галіне Валозінай гэта ўдаецца.

Замест заключэння

Усе названні мною начальнікі аддзелаў культуры, як і многія іншыя, з'яўляюцца сапраўднымі грамадскімі кансультаантамі ды дасведчанымі экспертамі аддзела рэгіянальнай культуры "К". Інакш кажучы, іх дасведчанасць — крэатыўнасць і здольнасць у любых (нават не творчых) сітуацыях знаходзіць аптымальнае рашэнне — не выклікае сумненняў. Па маім цвёрдым меркаванні, менавіта на гэтых двух кітах і трымаецца любы прафесіяналізм.

Са святам, дарагія жанчыны!

Яўген РАГІН

вайна: а 4-й гадзіне раніцы фашысцкая Германія напала на нашу краіну... 3 таго часу і пачаліся пакуты нашага народа. Пра мары давалясо забыць. А лета ператварылася з чароўнага ў жудаснае. Здарылася гэта той парой, што і сёння, — 22 чэрвеня...

На слэнгу з глядзельнай залы выходзіць дзючынка.

Даша. Добры дзень, бабуля! Прывітанне, хлопцы! Вы чаму ў лес не ідзеце? Глад сёлета шмат! Я сёння ўжо другі раз прыйшла.

Бабуля. Дзень добры, Дашачка! Зараз пойдзем, топыкі крыху адпачнём.

Антон. Даша, бабуля нам так цікава распавадае!

Даша. Пра што?

Ілья. Пра тое, як пачалася Вялікая Айчынная вайна...

Даша. Пра гэта многа гавораць, пішучы і фільмаў паказваюць. Мне вельмі адно кіно падабаецца — "Беларускі вакал". І песня ў ім гучыць цудоўная...

Антон. Даша, праспявай!

Ілья. А я цябе як сапраўдную артыстку аб'яўлю: "Песню з кінафільма "Беларускі вакал" спявае Дар'я Шаблокі! Выконваецца песня Булата Акундавы з кінафільма "Беларускі вакал". Хлопцы, ускінушы зробленыя лугі, як вінтоўкі, на плячу, маршыруюць на заднім плане слэнгу.

Даша. Ну, я пайду ягады збіраць. Ха-чу яшчэ адзін кошкы набраць, бо нарыхтоўшчыкі добра за іх плацяць. Зарабію сабе на мабільнык...

Даша знікае за кулісамі. На слэнгу з глядзельнай залы выходзіць жанчына і дзве дзючынкі. На галовах у іх — салдацкія плоткі.

Тоня. Здравствуйте, тётка Маша!

Бабуля. Добры дзень, Тонечка! І ты ў лес?

Тоня. Да, ягод, гаворят, много. Да вот и соседские девчонки за мною уехали.

Бабуля. Пасядзіце, адпачніце крыху. *Тоня з дзючынкамі месціцца ля бабулі.*

Бабуля. Як табе, Тонечка, жывецца ў нашай Беларусі? Не сумуеш па родных мясцінах?

Тоня. Да всё нормальню, хорошо тут у вас! И природа такая же, как у нас. *Ілья.* А нам бабуля пра вайну раскажае!..

Тоня. Война — это страшно. Горе и разруху она людям несёт. Я войны не помню, но мне про неё мама час-то рассказывала. Она на фронте была медсестрой. Видела, как в тяжёлых боях теряли наши солдаты своих товарищей, но, не дрогнув, шли к Победе... А ещё мама мне песни фронтовые пела. Их для бойцов артисты исполняли...

Антон. Хіба бываюць на вайне артысты?

Тоня. Конечно! Самые настоящие артисты на фронт приезжали, что-

бы поддерживать у солдат боевой дух и стремление к Победе. Мама даже Клавию Шульженко на фронте виде-ла!

Рэната. А хто яна такая?

Тоня. Это певица была такая. Много хороших песен спела для солдат. Но самая любимая — "Синий платочек".

Бабуля. Ой, мы яе таксама вельмі любілі! Праспявай, Тонечка, а мы паслухаем!

Гучыць песня "Синий платочек".

Хлопчыкі запрашаюць дзючынкак на танцы і кружляюць з імі на заднім плане слэнгу.

Люба. Ой, якая песня добрае!

Бабуля. Дзючаты, а што гэта вы плоткі надзелі?

Люба. А гэта нам дзядулі Косцік і Мікола падарылі. Казалі, каб мы іх насілі і не гублялі, бо ў гэтых пліотках яны з фронту прыйшлі...

Рэната. Такі яны на фронце былі шафэрамі. Калі цяпер разам збіраюцца, дык заўсёды вайну ўспамінаюць ды спяваюць песню фронтавых шафэраў. І нас з Любай навучылі. Хочаце паслухаць?

Гучыць песня "Путь-дорожка фронтавая".

Бабуля. На фронце цяжка прыходзілася салдацкіам нашым... Але і тут, у тыле, не сапдока было. Усе, хто мог зброю ў руках трымаць, у партызаны падаліся. Як маглі, шкодзілі ворагу, не давалі яму спакою. Лютавалі фашысты пасля партызанскіх дыверсіяў!

Аднойчы сагналі жыхароў Пясочнага ў школу і усіх расстралялі... Топкі адной жанчыне пашчасціла выжыць. А ў другі раз усіх жыхароў суседняй вёскі спалілі ў хляве... Цяпер гэтым ахвяраам у Пясочным і Рулёве помнікі ставяць... **Люба.** Мы да гэтых помнікаў у кожны Дзень Перамогі і ў Дзень вызвалення Беларусі кветкі ўскладаем.

Ілья. І прыбіраем ля іх заўсёды. **Бабуля.** Малайчынылі! Гэтак і рабіце, ніколі не забывайце аб ахвярах вайны, а як станеце дарослымі, дык беражыце мір на зямлі сваёй роднай!...

Антон. Бабуля, а да партызанаў таксама артысты прывязджалі?

Бабуля. Не, мой даражэнькі. Але я пачу песню "В землянке", адразу Лаўкі лес згадваю. А перад вацыма — медыстрычка (яе нам з Вялікай зямлі прыслалі), якая гэтую песню спявае. А мы сядзім ля вогнішча, слухаем ды пра мірнае жыццё марым...

На слэнгу выходзіць дзючынка, апранутая ў вайсковую форму. Гучыць песня "В землянке".

Рэната. А мая бабуля казала, што яны ў вайну малыя былі, але ўжо пяклі хлеб для партызанаў...

Люба. А мая расказвала, што яна сувязной у партызанаў была. Яна нас з дзючатамі прылеўкі ваенныя спяваць навучыла.

З-за куліс на слэнгу выходзіць дзючынка. У руках яна нясе вядзерка, накрывае хустынкай.

Каця. Добры дзень!

Люба. О, Каця! І ты ў ягады прыйшла?

Каця. Я ўжо назбірала, дадому іду.

Рэната. Каця, памятаеш тыя прылеўкі, якія нас бабуля Любы спяваць вучыла?

Каця. Памятаю.

Люба. Давайце заспяваем!

Каця. Давайце! Гучыць прылеўкі на ваенную тэматыку.

Бабуля. Так, мае даражэнькія, і ваявалі, і працавалі, і спявалі, таму і ворага прагналі з зямлі нашай. 3 ліпеня 1944 года вызвалілі родную Беларусь. Мы з партызанскага лесу дадому вярталіся. Ідзём, а праз Пясочнае наша вызваленае войска ідзе далей: на Нясвіж, на Польшу скіроўваецца, каб гнаць ворага да самага Берліна. Адзін маладзенькі салдацік спявае нейкую песню, і праз яе ўспу-ненасць з'явілася ў нас, што адродзім мы нашу Радзіму. Я гэтую песню як цяпер чую...

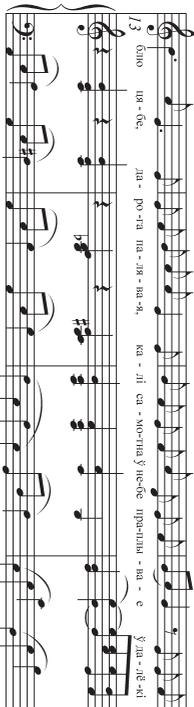
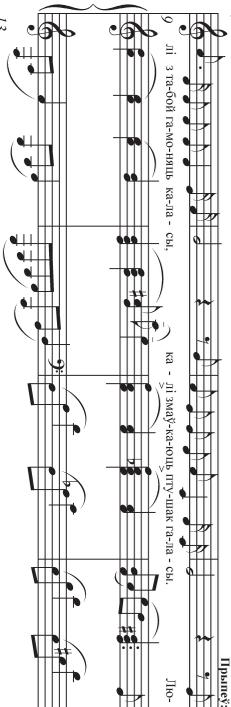
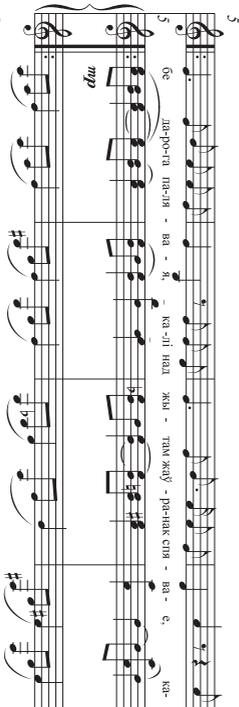
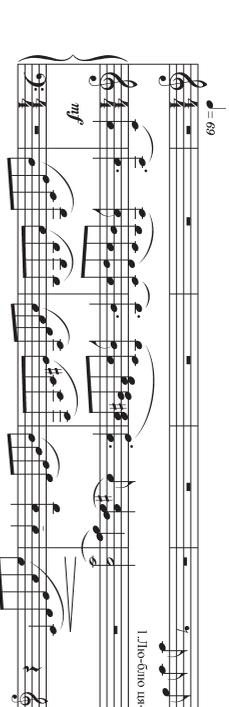
На слэнгу выходзіць хлопец з гітарай, апрануты ў салдацкую форму, выконвае песню Уладзіміра Высоцкага "Баллада о земле".

Бабуля. Вярнуліся мы дадому, ад роднай хаты — адно папалішча... У вёсцы бабы ды дзеці малыя засталіся. Працаздолныя мужыкі на фронт разам з войскам падалі, а ад старых мужыкоў ды інвалідаў — сіла невялікая. Сяджу я на прызбе ды думаю, як жыць далей, і як быццам голас анёла-выратавальніка чую...

На слэнгу нечакана выходзіць дзючынка, апранутая ў белае адзенне, і на фоне ціхай мелодыі чытае верш Лётруся Бройкі "Будзем сяць, беларусы!".

Бабуля. Вось так, мае даражэнькія, шмат гадоў прайшло з таго часу. Расказваю вам, і здаецца — як учора гэта было... Няхай тое жудаснае лета 1941-га ніколі не вернецца! Я ўжо зусім старая стала, але пакуль сілы застануцца, буду працаваць на зямлі сваёй і поспехам вашым, дзеткі мае, радавацца. А як жа не радавацца, як не любіць старонку нашу родную! Прыгажэй за яе няма ва ўсім свеце! Ой, загаварылі вы мяне зусім! Пайшлі ўжо ягады збіраць!..

Гучыць фанаграма гукаў лесу, птушынных стэваў. Усе ўдзельнікі музычна-тэатралізаванай праграмы сыхона-дзюць за кулісы.

ДАРОГА ПАЛЯВАЯ

Словы Васіля Жуквіча
Музыка Алены Атрашкевіч

- Люблю цябе, дарога палявая,
Калі над жытам жаўранак спявае,
Калі з табой гамонаць каласы,
Калі змаўкаюць птушак галасы.

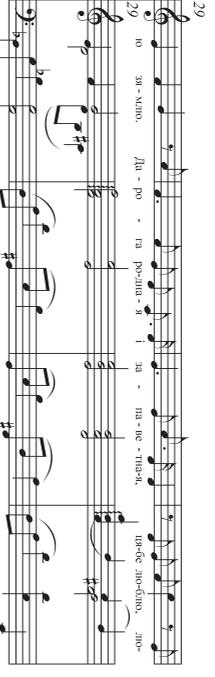
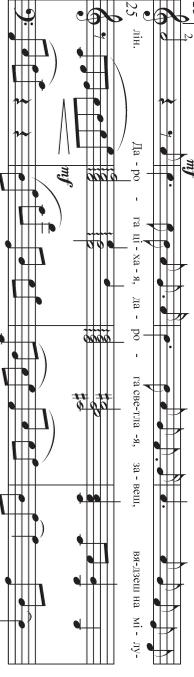
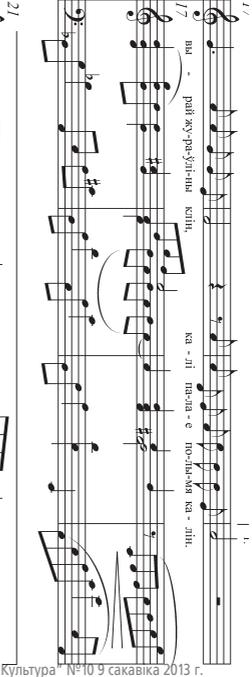
Прылеў:

Люблю цябе, дарога палявая,
Калі самотна ў небе праплывае
У далёкі вырай жураўліны клін,
Калі пагае полымя калін.

- Люблю цябе, дарога палявая,
Тут размаўляю сэрцам з родным краем.
Вядуць мяне дзядоў маіх спады,
Іх не сатруць імкліваы гады.

Прылеў.

- Сода
- Дарога ціхая, дарога светлая,
Завеш, вядзеш на мілуу зямлю.
Дарога родная і запаветная,
Цябе люблю, люблю.
Цябе люблю...

Ператварыць увесь свет у бібліятэку — гэта мара і мэта любога заўзятца букросера. "Прачытаў кнігу — аддай іншаму" — галоўны прынцып сусветнага руху пад назвай "букросінг". Яго ў маі 2001 года прыдумаў спецыяліст па інтэрнэт-тэхналогіях Рон Хорнбекер. У холе сваёй гасцініцы ён пакінуў некалькі кніг з надпісамі пра тое, што кнігу можа ўзяць любы ахвотны, але ўзамен трэба пакінуць (тут ці ў любым іншым месцы) сваю з такім жа надпісам. Узятую кнігу неабходна зарэгістраваць на спецыяльным сайце. Пастаяльцам ідэя спадабалася, і ў хуткім часе на сайце Хорнбекера было зарэгістравана больш як трыста карыстальнікаў. Не першы год рух пашыраецца і ў нас — літаральна па ўсёй краіне.

А раптам дворнік не чытае?

Букросеры пакідаюць прачытаныя кнігі ў парках і скверах, у грамадскім транспарце і на прыпынках, у кафэ і крамах. Для таго, каб такія выданні, запущаныя ў "вандроўку", не выкінулі на сметнік, кнігі маюць наклеікі і закладкі з тлумачэннямі, што яны не згублены, не забыты, а "шукаюць" свайго чытача. Нагадаю, такую кнігу рэгіструюць на сайце букросінгу, дзе ёй прысвойваецца ўнікальны ідэнтыфікацыйны нумар, які трэба запісаць на наклеіцы або закладцы. Той, хто

А дзецям не шанцуе

Адпраўляюся па адрасах з бяспечнымі паліцамі, найбольш папулярных на сайтах. У першую чаргу, натуральна, накіроўваюся ў бібліятэкі. У дзіцячых бібліятэках выбар выданняў — велізарны. У першую чаргу, гэта кнігі класікаў рускай і замежнай літаратуры, шмат праграмных твораў. Зручна для школьнікаў: разабралі ўсе кнігі ў бібліятэцы — можна ўзяць на паліцы букросінгу. Галоўнае, каб патрэбная знайшлася.

Працяг тэмы: спецыяліст раіць

А вы ўжо буккросер?

Абмен кнігамі: правярана на сабе

Дэталі ў тэму

Дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна кажа, што букросінгавы рух у абласным цэнтры ўстанова распачала ў 2009 годзе.

Стэлаж быў уладкаваны ў фае, кнігі з асабістых збораў падабралі супрацоўнікі абласной бібліятэкі. Ілона Сарокіна згадвае, што спачатку вольны абмен выданнямі выклікаў у магіляўчан пэўнае непаразуменне. Але за тры гады жыхары абласнога цэнтры прывычаліся да новаўвядзення. Колькасць стэлажоў была павялічана.

Рух падахапілі не толькі публічныя бібліятэкі Магілёва, але і ўстановы школ, каледжаў, ВНУ. Інакш кажучы, чытачы з вялікай ахвотай карыстаюцца нестандартнай паслугай кнігаабмену. У выніку букросінгавы фонд — заўжды рухомы.

знойдзе кнігу, павінен пазначыць яе нумар на гэтым жа сайце — толькі пасля гэтага выданне лічыцца знойдзеным... А маршрут кніжнай вандроўкі можна прасачыць.

Вольнае паветра небяспечнае для букросінгу. Акрамя дворнікаў і прыбіральшчыкаў кнігі баяцца дажджу, туману, снегу і яркага сонца. Вось чаму былі прыдуманы бяспечныя паліцы ў офісах і на прадпрыемствах...

Мінская кніжная хваля і 20 адрасоў

У Мінску букросінг з'явіўся ў 2007 годзе. У вітальні Цэнтральнай дзіцячай бібліятэкі імя М.Астроўскага паставілі стол з кнігамі, дзе любую ўпадабаную можна было ўзяць без рэгістрацыі ў бібліятэцы, а ўзамен прынесці што-небудзь з уласнага хатняга збору. Ідэя вольнага абмену кнігамі спадабалася чытачам бібліятэкі — асартымент кніг пастаянна абнаўляецца. У хуткім часе да руху далучыліся мінскія дзіцячыя бібліятэкі № 10 і № 14. Тут былі ўстаноўлены букросінгавыя стэлажы.

Мінула пяць гадоў. Як сёння пачувае сябе названы мінскі рух? Каб яго прааналізаваць, звернемся па дапамогу да Інтэрнэту. У першую чаргу спрабую адшукаць адрасы бяспечных паліц. Пошукавая сістэма выдае некалькі спасылак на сайты букросінгу ў Беларусі. Большасць з іх адрозніваецца толькі афармленнем, а сутнасць інфармацыі — аднолькавая: гісторыя руху, яго распаўсюджванне, адрасы бяспечных паліц, карысныя звесткі для пачынаючых букросераў, а таксама інфармацыя пра вандроўку кнігі і статыстыка.

Карацей, набралася каля дваццаці адрасоў з бяспечнымі паліцамі. Некаторыя згадваліся толькі аднойчы, а некаторыя — сустракаліся на ўсіх сайтах.

Не забыць чытацкі білет

У бібліятэках БНТУ, Інстытута журналістыкі БДУ буккросер можа заблакаваць у пошуках бяспечных паліц з вольнымі кнігамі. Акрамя мастацкай літаратуры, тут неаблігі, на мой погляд, выбар вучэбнай літаратуры. Праўда, кажучы, што некаторыя студэнты спрабавалі здаць гэтыя кнігі ў бібліятэку замест страчаных. Але нічога ў іх не атрымалася.

А вось каб узяць кнігу ў Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы, трэба абавязкова быць чытачом апошняй. Бяспечная паліца знаходзіцца

Дэталі ў тэму

У Докшыцах букросінгам заняліся таксама ў 2009 годзе. Інфармацыя пра гэты рух, як распавядае загадчык Докшыцкай дзіцячай бібліятэкі Алена Гудзь, была адшукана ў Інтэрнэце.

Акцыя была добра прарэкламавана. Стэлажы спачатку працавалі ля бібліятэчнага будынка, потым іх размясцілі ў бібліятэчным холе. Натуральна, што сярод прапаноўваемых выданняў былі і кніжкі для дзяцей. Але букросінг у раённым цэнтры быў разлічаны і на дарослую чытацкую аўдыторыю. Букросінгавыя паліцы адным часам працавалі і ў грамадскім транспарце.

ца ў інтэрнэт-цэнтры на пятым паверсе. Бібліятэкар запытвае чытацкі білет, штосьці сабе адзначае і пасля гэтага дазваляе выбіраць кнігі. А вось колькі іх будзе браць буккросер, ужо нікога не цікавіць. Дарэчы, выбар кніг тут велізарны: цэлы стэлаж з рознымі творамі сучасных аўтараў, класікі савецкіх гадоў выдання амаль няма.

Проста ля барнай стойкі

Скіроўваюся на праспект Незалежнасці ў адну з тамтэйшых кавярняў. Маленькае ўтульнае памяшканне з невялікай бібліятэчкай ля барнай стойкі. Кніг тут мала, але тэматыка — разнастайная: ад папулярных жаночых раманаў да пазнаваўчых савецкіх энцыклапедыяў, даведнікаў і дапаможнікаў.

Вось толькі выносіць кнігі з кафэ нельга. Праўда, калі хто-небудзь пажадае забраць кнігу сабе, даганяць і адшукаць несумленнага бібліяфіла ніхто не будзе. Усё разлічана на прыстойнасць. У гэтым, зрэшты, — асноўны прынцып букросінгу.

У галерэі сучаснага мастацтва "Ў" паліца з кнігамі ёсць, але яна прызначана для наведвальнікаў кавярні, якая знаходзіцца побач з галерэяй. Але, зноў жа, за кнігамі ніхто не сочыць; спадабалася якая-небудзь — забірай з сабой, калі сумленне дазваляе. Кніжная паліца была арганізавана па ініцыятыве кіраўніцтва, і вялікая частка кніг сюды перабралася з асабістай бібліятэкі дырэктара.

Колькі ўзяў, столькі ж пакінь

А вось у кнігарні, што знаходзіцца побач з галерэяй, — паўнаватасная букросінгавая паліца. Можна смела браць любыя выданні ў любой колькасці. Але трэба памятаць закон бяспечных паліц: колькі кніг узяў, столькі ж пакінь сваіх. Адметнай рысай паліцы з'яўляецца вялікі выбар кніг на беларускай мове — ад класікаў да сучаснікаў.

Рэйтынг ідэй у інтэрнэт-прасторы

Message для турыста

Алег РЫЖКОЎ,
дырэктар
Нацыянальнага
гістарычнага музея
Рэспублікі Беларусь

"Прагназуючы" матэрыял для нашай рубрыкі, дзе публікуем топ-5 ідэй прафесіяналаў сферы, адшуканых імі ў Інтэрнэце і народжаных уласным вопытам, "К" не магла не звярнуцца

да дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея краіны Алега РЫЖКОВА, які перад гэтым узначальваў упраўленне культуры Гомельскага аблвыканкама, а яшчэ раней — Гомельскі палацава-паркавы ансамбль.

Кіраўнік музея паспрабаваў абагуліць свой багаты музейны досвед і паказаць найбольш дзейсны шляхі развіцця, якія датычацца найперш рэгіянальных і, у прыватнасці, раённых музеяў. Дык што ж трэба рабіць, каб музей быў папулярны?

1. У першую чаргу, я перакананы: музей не можа быць безаблічным. І для таго, каб яго пірыць, трэба разумець, што ты насамрэч рэкламуеш. Для гэтага неабходна стварыць адметнае аблічча музея — адметны профіль, калекцыю. Трэба дакладна вызначыць скіраванасць музея, якая можа ўвасабляць як класічны тып, так і сучасны, з выкарыстаннем найноўшых тэхналогій, у тым ліку разнастайных інсталляцый. Галоўнае, каб усё было зроблена з розумам, прафесійна.

2. Калі наведвальнік завітае ў музей, ён павінен адчуць "уплыў" усяго комплексу паслуг. Госць мусіць мець магчымасць не толькі прайсціся па экспазіцыях ды ацаніць калекцыі, але і адпачыць у кавярні, набыць разнастайныя сувеніры. Калі ўстанова вялікая, варта, каб яна прапаноўвала бацькам пакінуць дзяцей у гульнявым пакоі, бо, як вядома, інтарэсы ў дарослага і дзіцяці зусім розныя. Музеі павінны ствараць утульнасць і камфорт для наведвальніка.

3. Чарговы павінен можна назваць — "Пра музей трэба гаварыць". Установа, якая вызначыла сваё адметнае аблічча, не можа не выклікаць шырокай розгаласі. Для гэтага трэба праводзіць усе магчымыя акцыі, падзейныя мерапрыемствы і, вядома ж, ладзіць як мага больш выставачных праектаў. Калі мясцовы жыхар на падсвядомым узроўні будзе асацыяваць славутасці горада з музеем, то інтуітыўна пачне рэкамендаваць яго сваім знаёмым і нават выпадковым людзям.

Акрамя заваблівання турыстаў за кошт прывазных выставак, трэба прапаноўваць адметныя праекты на абмен і для іншых, у тым ліку замежных, музеяў. На жаль, сёння даволі часта прапануюцца, даруйце, непаўнаватасныя выстаўкі: на планшэтах, фотаздымках. Але гэта ўсё — мінулае стагоддзе. Таму, калі нешта і прапаноўваць, дык менавіта лепшае са збораў — толькі такім чынам можна зацікавіць сур'ёзных партнёраў. Гэта стане і найлепшай рэкламай для ўстановы. Пакуль жа нашы музеі прапаноўваюць пераважна тое, што тэхнічна прасцей зрабіць, а таму і папулярнасці за межамі краіны практычна не маем.

4. Будучыня музейнага жыцця — за невялікімі кампактнымі філіяламі, што будуць дакладна прадстаўляць адну калекцыю. У сваю чаргу, наведвальнік, які гуляе па горадзе, можа пры жаданні завітаць на аб'ект, што яму больш даспадобы. Таму цяпер вельмі папулярныя музеі шакаладу ды іншыя спецыфічныя арт-аб'екты... Наш музей прапанаваў кіраўніцтву беларускай сталіцы разгледзець магчымасць адкрыцця невялікіх пятнаццаці філіялаў за кошт нашых уласных калекцый. Гэта могуць быць філіялы зброі, посуду, ювельных вырабаў, археалагічных знаходак, фотаапаратаў, фатаграфіі... Такія вузкапрофільныя музеі будуць мець папулярнасць. Пры гэтым размяшчэнне філіялаў павінна быць у "крокавай" даступнасці, што найбольш зручна для турыстаў.

5. Толькі тады, калі сфарміраваны ўсе названыя вышэй пазіцыі, трэба сур'ёзна брацца за выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій: Інтэрнэту, парталаў, сацыяльных сетак... Але перад гэтым важна дакладна акрэсліць тую ідэю, якую мы жадаем рэкламаваць. А проста так расказаваць, што той або іншы музей вельмі добры, а таму прыходзіць да нас у госці, — не прафесійна. Такі "message" турысту, асабліва замежнаму, будзе элементарна нецікавы...

**Занатаваў Кастусь АНТАНОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

**Марына ПЕТРАШКЕВІЧ,
бібліятэкар дзіцячай бібліятэкі
№ 8 г. Мінска**

Ідэя гэтага матэрыялу нарадзілася літаральна "з паветра". Ад фатографіцы Аляксандры Салдатавай рэдакцыя "К" атрымала копіі некалькіх здымкаў парызскіх мадэляў. Адбіткі тыя захоўваюцца ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Маладая аўтарка адшукала гэтыя матэрыялы амаль выпадкова, даследуючы фатаграфічную спадчыну дзяржаўнай установы. Тым не менш, жаночыя абліччы на рарытэтных адбітках завалодалі нашай увагай, і спакваля нарадзілася пытанне: а наколькі сучасная мода пазычае, выкарыстоўвае ідэі мінулых гадоў? Наколькі строі тых 1930-х, 40-х, 50-х цікавыя нам не толькі як артэфакты пэўных эпох, але і як карысны ды "жывы" матэрыял для творчасці? І, магчыма, тыя куклы, што ў кагосьці хаваюць "састарэлае" адзенне нашых матуль і бабуль, — часам зусім і не "хлам вякоў", а істотная дапамога для сучасных дызайнераў?

Парыж. 1930-я гг. (з фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.)

дзесьці вучацца. Усім модніцам належыць звярнуць увагу на сумачкі гэтых лэдзі: штосьці сярэдняе паміж радыколем і клатчам. Такі аксэсуар без ваганняў можа аздобіць ваш сённяшні выхад у свет. Што яшчэ магу даць да іх чароўнага партрэта? У сукенках арыгінальна вырашана лінія гарлавіны. Каўняры тут — складаная канфігурацыя, але таксама можна запомніць гэтае рашэнне. У цэлым, крой сукенак — немудрагелісты, але лаканічна падкрэслівае складаны квяцісты малюнак тканіны.

Дарэчы, наступная фатаграфія, на якой квяцісты сукенкі дзяўчын маюць аб'ёмныя рукавы, — мадэлі, актуальныя

Беларускі клатч з 1950-х

Па адказы на пытанні (якія ўзніклі, вядома, з "агаворкай" на вясновы святочны настрой) мы звярнуліся да эксперта — віцебскага дызайнера Тамары ГАРЫДАВЕЦ. Яе довагі вядомаму брэнд-агенцы "Нарыдаветс&Ефремова" (сумесна з дызайнерам Таццянай Яфрэмавай) блізкія ідэі рэтрамоды. На апошнім Беларускам тыдні моды (вясна/лета-2013) калекцыя віцебскіх дызайнераў адсылала да 1960 — 70-х. Аднак мы папрасілі Тамару пракаментаванаць выявы дам ранейшых дзесяцігоддзяў сярэдзіны мінулага стагоддзя, абліччы якіх нам удалося адшукаць на старых фатаграфіях. Як французскіх — з фонду Нацыянальнай бібліятэкі, так і беларускіх — з сямейных архіваў супрацоўнікаў "К".

— Адрозніваюць падкрэсліць, — зазначае дызайнер, — што калі дзяўчына хоча быць лэдзі, то неабходна вучыцца на лепшых узорах прыгажосці і ў ікон стылю. Тое — залог вашага поспеху... Напрыклад, для мяне строі маёй мамы, бабулі, старэйшай сястры з'яўляюцца ўзорамі для пераймання. Яны развілі маё пачуццё стылю, і я з вялікім захапленнем абыгрываю матывы мінулых дзесяцігоддзяў у сваіх калекцыях. Не бойцеся пазычаць ідэі, дэталі, сілуэты рэтра-абліччаў, бо менавіта яны нададуць вам асаблівы шарм і інтэлігентнасць...

Мы прапанавалі Тамары фатаграфіі, з дапамогай якіх яна магла звярнуць увагу сучасных лэдзі на цікавыя элементы адзення.

— Напрыклад, на адным з фота з парызскай калекцыі, — каментуе віцебскі дызайнер, — на дзяўчыне апранута шыкоўная спадніца-балон. Здавалася б, перад намі — аблічча парызжанак 1930-х, але спадніцу з тафты такой формы цалкам можна выкарыстоўваць пры стварэнні сукенкі для выпускнога балю. Балеро з полачкамі з карункаў — таксама можна ўзяць на ўзбраенне. І, вядома, цікавая дэталі — накладны каўнер з арганзы.

На наступным фота — узор таго, як можна спалучыць дзелавы стыль і спартыўнае адзенне. Усім належыць "ўзяць на замітку"! Камбінезон і канты, што ўваля ў моду Шанэля! Борцікі — як у дзелавым касцюме, і, у той жа час, — разрэзы па баках на шортах. Спалучэнне таго, што не спалучаецца, — гэта суперсучасна! Такі дэвіз, прынамсі, выкарыс-

Майстар-клас для руплівых лэдзі

Фатаграфіі 1920 — 50-х гг. з сямейных архіваў супрацоўнікаў рэдакцыі "К".

тоўваем і мы пры стварэнні сваіх строяў.

Паліто на дзяўчыне на наступным фотаздымку. Магу сказаць наступнае: калі яго паўтарыць адзін у адзін сёння, выкарыстаўшы новыя матэрыялы, — гэта будзе вельмі актуальна. Паліто — лаканічнае, простае, нават гэты мінімалізм, але звярніце ўвагу на накладныя кішні ды іх размяшчэнне — па касой. Арыгінальна аформлена і гарлавіна-стойка, што пераходзіць у невялікі бант. Звычайна, гэты "прыём" можна ўбачыць на блузках, але не на паліто — аднак тое класна! Я літаральна закахалася ў гэтую вопратку і глану ўзяць паліто ў сваю калекцыю вобразаў.

Не абмінём увагай абліччы беларускіх жанчын: яны зусім не саступаюць па ідэйных прапановах. Напрыклад, фота з выявамі дзвюх сёстраў у гэтых просценчых сукенкачых. Але я так і бачу тыя сукенкі ў колеры: напэўна, яны былі цудоўнага сіняга колеру ды, вядома, з белымі каўнярамі — вельмі распаўсюджаныя строі ў тыя часы. Надзвычай блізкія мне па настроі: такія трапяткія, пяшчотныя абліччы, на якія абавязкова зверне ўвагу і сучасны мужчына. Шчыра прывітаюся, падобная сукенка ўжо ёсць у адной з маіх калекцый.

Далей — фота з выявамі студэнтак, ва ўсялякім разе, падаецца, што гэтыя дзяўчаты

Мадэлі з калекцыі Тамары Гарыдавец.

для сённяшняга часу. Таму калі маеце падобныя сукенкі ў вашых блізкіх, ні ў якім разе не выкідавайце! Літаральна некалькі высілкаў — і перад вамі вельмі жаночае ды сучаснае адзенне.

А вось яшчэ адзін "майстар-клас". Дзяўчына на каляровую сукенку накінула плашч, апранула капялюш — і ейнае аблічча простым ужо не назавеш. Яна дадала сабе статус і глядзі, нават гэту англійскага шыку. Можна ў яе павучыцца, як зрабіць звычайны строй асаблівым. Вінтажныя капялюшы — асобная тэма, і тут заўжды важна ацэньваць, як сталучаецца гэты арыгінальны "верх" і сучасны "ніз". Але заўсёды давайце ім — галаўным уборам — другі шанец.

На сямейнай фатаграфіі ў жанчыны — вышыты каўнер: дэталі, якая часта сустракаецца ў сучасных строях. Не шкадуйце часу на вышыўку: яна — у трэндзе.

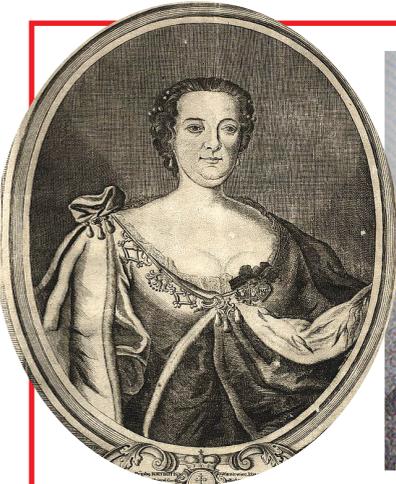
А вось аблічча той арыгінальнай дамы, што ў куце на групавым здымку 1920 — 30-х, — проста скарб! Ейны строй — гэта прататып сучаснай тунікі. Сукенка прамога сілуэта — дзяўчына выглядае вельмі модна. І тое тым больш цікава адзначаць, што паміж намі палягае амаль стагоддзе. Але калі сёння яна вырашыла б прашпацыраваць па нашым прастэктце — яе выгляд бы быў дарэчным і элегантным.

Нават па тых фатаграфіях, што мне ўдалося прагледзець, можна зразумець: няма састарэлых ідэй — ёсць арыгінальнае іх выкарыстанне. Таму раю ўсім спадарыням уважліва, з большым піетэтам, ставіцца да гардэробу, які застаўся ім "у спадчыну". Як бачым, пры больш пільным разглядзе ён можа ператварыцца ў актуальны і, што яшчэ больш важна, — стыльныя строі...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Аўтар выказвае падзяку за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялу Аляксандры Салдатавай і супрацоўнікам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, арганізатарамі Belarus Fashion Week, а таксама супрацоўнікам газеты "Культура", што пагадзілася прадставіць фота з уласных сямейных архіваў.

Сёння ў нашай краіне пад час правядзення разнастайных культурна-масавых мерапрыемстваў звяртаюцца да стылістаў-цырульнікаў, і не толькі для таго, каб зрабіць адметным прычоскі вядучым ды ўдзельнікам свята. Ва ўсёй Еўропе сталі папулярныя відовішчыя шоу з прыцягненнем цырульнікаў — і як самастойныя дзействы, і як дадатковая частка святаў, музычных фестываляў.

На ілюстрацыях (злева направа) — партрэты Францішкі Уршулі Радзівіл, Эміліі Плятар, каралевы Боны Сфорца, Грызельды Сапега.

Спраўды, можна толькі захапляцца мастацтвам барочных ці рэнесансных прычосак. Так, эпоха Адраджэння характарызувалася большай свабодай не толькі ў манеры апранацца, але і ў сферы стрыжкі ды фрызуры. Жанчыны таго часу дэманстравалі свае цалкам адкрытыя лбы. Яны аддавалі перавагу высокім прычоскам, аздобленым абручамі, ювелірнымі вырабамі або каштоўнымі камянямі, што і можна ўбачыць на партрэце каралевы Боны Сфорца ў маладосці. У жаночай жа модзе эпохі барока пераважалі пышныя парыкі, а самі прычоскі мелі складаную канструкцыю, якая складалася з мноства ўпрыгожанняў. Думаецца, вызначаліся формамі і прычоскі беларускай пісьменніцы XVIII ст. Уршулі Радзівіл.

Яскравы прыклад таму — традыцыйнае начнае свята ў Нацыянальным гістарычным музеі, яркімі ўдзельніцамі якога ўжо некалькі гадоў з'яўляюцца айчыныя цырульнікі-стылісты. Дзякуючы іх працы ў музейных сценах у шоу-фармаце ажываюць вобразы мінулых эпох, адбываецца свайго кшталту тэатральнае відовішча.

Але ці запатрабавана ў сучасным жыцці прыгажосць мінулых стыляў, выяўленая ў жаночых прычосках? Па словах стыліста-цырульніка міжнароднага класа, мастака-дызайнера Людмілы Бразгоўка, якая падрыхтавала цэлую плеяду сусветна вядомых таленавітых майстроў, сёння стварэнне прычосак у гістрычных стылях, з адпаведнымі ўпрыгожаннямі, — гэта выключна сучаснае мастацтва. У побытавых стрыжках, калі і выкарыстоўваецца стылістыка мінулых стагоддзяў, дык толькі асобныя яе гістарычныя элементы. Але гэта ўжо залежыць, найперш, ад майстра, яго эрудыцыі ды здольнасцей. Да слова, узровень беларускіх цырульнікаў, на думку Людмілы Бразгоўка, паступова павышаецца. У гэтым можна было пераканацца на Міжнародным фестывалі прыгажосці "Неўскія берагі", што завяршыўся ў Санкт-Пецярбургу, удзел у якім для айчынных майстроў, дзякуючы падтрымцы арганізатара фестывалю Дзмітрыя Яршова, быў абсалютна бясплатны.

Усяго ў мерапрыемстве, якое доўжылася пяць дзён, змагалася за "золата" амаль сотня беларускіх удзельніцаў, што склалі чатыры каманды. У тым ліку ўпершыню маштабна былі прадстаўлены асобныя беларускія рэгіёны, найперш — дэлегацыі цырульнікаў з Гомельшчыны і Гродзеншчыны.

У камандных спаборніцтвах перамогу атрымала беларуская каманда пад кіраўніцтвам Настасі Яткавай, а Гран-пры фестывалю сярод навучэнцаў — яе сястра Кацярына. Усяго нашы майстры за-

валявалі звыш 100 медалёў і кубкаў у 20 намінацыях. Адзначана шматлікімі ўзнагародамі і наша зборная каманда "Васількі", якая вызначылася ў конкурсе "Fashion City".

На думку майстра міжнароднага класа, неаднаразовага прызёра міжнародных конкурсаў Любові Злобіч, практычна ўсе, хто працуе ў гэтай сферы ў на-

Фота Дзіяны БУБЕР

Фота Дзіяны БУБЕР

"АРХІТЭКТУРА" ФРЫЗУРЫ

шай краіне, у душы — сапраўдныя творцы, мастакі. Іншая справа, што ў кагосьці знаходзіцца жаданне працаваць над сабой, а хтосьці нават не ведае пра конкурсы або лянуецца. Менавіта пад час конкурсаў ды фестываляў у цырульнікаў маецца "паскораная" магчымасць навучыцца працаваць на час, спасцігнуць лепшую моду, яе асноўныя напрамкі і, вядома ж, адпрацаваць тэхніку. Адна і тая ж прычоска адпрацоўваецца на працягу некалькіх тыдняў, а то і месяцаў. За кошт гэтага і павышаецца упэўненасць майстра.

Па словах Любові Злобіч, апошнім часам таксама "падцягваюцца" майстры

і з рэгіёнаў, адчуваецца іхняе жаданне дасягнуць вяршыняў цырульніцкай справы. На яе думку, гэта ў некаторай ступені залежыць ад таго, што кліенты і ў глыбінцы патрабуюць не меншай увагі да свайго стылю, чым сталічная публіка. Садзейнічаюць павышэнню ўзроўню майстэрства цырульнікаў і рэгіянальных праекты, да прыкладу, гэтай вясной у Магілёве чакаецца правядзенне абласнога конкурсу цырульніцкага мастацтва "Натхненне-2013", удзельнікі якога будуць спаборнічаць у адзінаццаці намінацыях. Да таго ж, адзначае Людміла Бразгоўка, айчыныя цырульнікі пастаянна павышаюць сваё прафесійнае май-

Фота Міраслава АДАМЧЫКА

стэрства, у тым ліку ў рэгіёнах. Гэтану садзейнічае вучэбна-метадычны клас, Цэнтр сучасных тэхналогій і Студыя цырульніцкага мастацтва прадпрыемства "Усход", дзе праходзяць навучанне і павышаюць майстэрства больш за 700 чалавек у год.

Яшчэ адным актуальным пытаннем з'яўляецца стэрэатып пра адсутнасць сваёй беларускай школы цырульніцкага мастацтва. Аказалася, гэта толькі чарговы міф. Як адзначыла майстар міжнароднага класа Маргарыта Судзіліна, у Беларусі, у адроз-

ненне ад іншых краін, працягваюць сваё існаванне традыцыі савецкай, або, як яна раней называлася, "львоўскай" школы цырульніцкага мастацтва з яе адметнасцямі і, што немалаважна, пераемнасцю пакаленняў. А таму на постсавецкай прасторы маладыя цырульнікі ў Беларусі першапачаткова атрымліваюць лепшую базу. Нават у "цяжкія" 90-я гады праца па падрыхтоўцы майстроў у нас не спынялася. Па словах Любові Злобіч, у беларускіх цырульнікаў — выдатная школа, і менавіта таму іх бяруць на працу не толькі ў прэстыжныя айчыныя салоны, але і ў замежныя, а таксама з вялікім задавальненнем уключаюць у сваю заяўку на міжнародных конкурсах.

Што ж да жаночай моды, то нельга не адзначыць як папулярную стрыжку карэ, так і розныя геаметрычныя стрыжкі. Сёння эталонам жаночай прыгажосці лічацца валасы сярэдняй дліны, выразна тэкстураваныя. Гэткае ж папулярнае насычэнне прычоскі рознымі элементамі, камбінаванне косак з іншай тэкстурай. Калі ж казаць пра колеры, то зараз модныя лічацца любыя светлыя тоны і іх адценні — як халодныя, так і цёплыя, глыбокія насычаныя колеры, мяккае меліраванне.

І ўсё ж, па меркаванні Людмілы Бразгоўка, самая галоўная тэндэнцыя ў свеце сучасных прычосак — арыентацыя на індывідуальнасць, імкненне падкрэсліць духоўны свет чалавека. І конкурсы кшталту "Fashion City" ("Модны горад"), "Full Fashion Look" ("Поўны модны вобраз") — таму пацвярджэннем. Зараз актуальна ствараць яркія вобразы не для сцэны ці музея, а для жыцця.

Досыць часта кліент прыносіць сваю, так бы мовіць, "вулічную моду", якая залежыць ад яго настрою, светаўспрымання і можа вельмі адрознівацца ад сусветных тэндэнцый. Таму важна, каб было ўзаемаразуменне і давер паміж цырульнікам ды кліентам. У выніку майстар зможа рэалізаваць свае творчыя эксперыменты, а кліент — атрымаць зарад пазітыўных эмоцый.

А вось да аблічча нашай эстрады, па словах Маргарыты Судзілінай, ёсць пытанні. Апрыёры, гэтыя людзі павінны несці моду ў шырокія масы. Яны ж у сваёй большасці не ствараюць сцэнічны вобраз, а абмяжоўваюцца паўсядзённымі прычоскамі, часам нават прымітыўнымі. Што самае сумнае — у працы са стылістам яны не ідуць на кантакт, не вераць яму...

Кастусь АНТАНОВІЧ
На фота: сучасныя модныя прычоскі — работы беларускіх цырульнікаў-стылістаў, прадстаўленыя на фестывалі "Неўскія берагі".

Ад рэдакцыі

Будзем спадзявацца, што парадны дызайнер і стылістаў, агучаныя ў гэтых матэрыялах, натхняць не толькі нашых спадарынь-чытачак на стварэнне новых абліччаў, але ж і гарадскія ды сельскія тэатры і цэнтры моды на правядзенне адпаведных вечароў, фестываляў, прысвечаных тэндэнцамі мінулага стагоддзя. Прадэманстравана строі сваіх матуль і бабуль, іх магчымае сучаснае "пераўвасабленне", зладзіць конкурс прычосак з элементамі рэтра — чым не сцэнарый для моднай імпрэзы?..

Сядзіба Нямцэвічаў у Скоках перад рэстаўрацыяй і пад час яе.

У 1796-м, праз два пакаленні гаспадарання ў Скоках Нямцэвічаў, сядзіба адышла ў спадчыну да Юліяна Урсына Нямцэвіча — пісьменніка, ад'ютанта Тадэвуша Касцюшкі, аднаго з аўтараў Канстытуцыі Рэчы Паспалітай 1791 г. Пры жыцці Юліяна ў Скоках мелася багатая калекцыя карцін Ван Дэйка, Тэрнэра, Барталамэа, захоўвалася яго перапіска з Чартарыйскім, Гамільтанам, Рылеевым, Міцкевічам. Было шмат і іншых каштоўных прадметаў: ад'ютанцкія эпалеты, ордэны, каштоўная калекцыя табакерак, падараных расійскім імператарам

Пайсці ў Скокі

Палац Нямцэвічаў: там, дзе на Усходнім фронце былі перамены...

Паўлам I, французскім палкаводцам Напалеонам, першым прэзідэнтам ЗША Джорджам Вашынгтонам.

Пасля паражэння паўстання 1830 — 1831 г. Юліян Нямцэвіч эміграваў у Парыж, а фальварак быў канфіскаваны па загадзе Мікалая I. Толькі ў 1890-м воччына Нямцэвічаў ізноў была вернута законным гаспадарам.

Пад час Першай сусветнай вайны сядзіба ў Скоках цягам двух гадоў з'яўлялася стаўкай галоўнакамандуючага Усходнім германскім фронтам Прынца Баварскага Леапольда. І менавіта тут 15 снежня 1917 г., на другім паверсе дома Нямцэвічаў, была падпісана мірная дамова, якая папярэднічала вядомаму Брэст-Літоўскаму міру.

Чаму ж мірная дамова была падпісана менавіта ў гэтым палацы? Як патлумачыць Анатоль Гладышчук, краязнаўца, аўтар кнігі "Нямцэвічы. Сапраўдныя гісторыі", справа ў тым, што Белы палац у Брэсце быў яшчэ не падрываны, а перамер'е трэба было заключыць тэрмінова, таму лепшага месца, чым фальварак Нямцэвічаў,

не існавала. У выніку 95 гадоў таму ў Скоках і была скончана Першая сусветная вайна на Усходнім фронце.

Пасля той вайны сядзіба мела сумны выгляд: была разбурана фамільная капліца, канюшня, брама, пацярпеў парк, а сам палац поўнасьцю разрабавалі пад час адступлення нямецкіх войскаў. У 1922 годзе 23 карціны з калекцыі Нямцэвічаў паступілі ў Калужскі гістарычны музей і толькі ў 1959-м пяць з іх былі перададзены Гродзенскаму гісторыка-археалагічнаму музею.

Штуршком у аднаўленні сядзібы стала навуковая канферэнцыя "Сустрэча з Нямцэвічамі", на якую ў маі 2002-га прыехалі прадстаўнікі роду з розных краін Еўропы і нават з-за акіяна. Пасля гэтай сімвалічнай падзеі пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь сядзібна-паркавы комплекс быў уключаны ў спіс прыярытэтных аб'ектаў рэстаўрацыі. Праз чатыры гады пасля прыняцця пастановы сядзібу пачало аднаўляць прадпрыемства "Брэстрэстаўрацыя". Першапачаткова аб'ект планавалася здаць да канца

Сядзіба Нямцэвічаў у вёсцы Скокі Брэсцкага раёна, нягледзячы на даволі сціплы сучасны знешні выгляд, з'яўляецца не толькі помнікам архітэктуры, але і месцам, дзе ў літаральным сэнсе стваралася гісторыя.

Першая згадка пра сядзібу адносіцца да 1550-га, калі яе ўладальнікам быў Сямён Клувода, да якога фальварак перайшоў ад продкаў. На працягу прыкладна 150 гадоў гаспадарамі сядзібы былі і пан Чыжэўскі, і Балтазар Баброўніцкі, і княжацкі род Шуйскіх. І толькі на пачатку XVIII стагоддзя Скокі перайшлі Аляксандру Нямцэвічу, род якога вядомы з XVI стагоддзя.

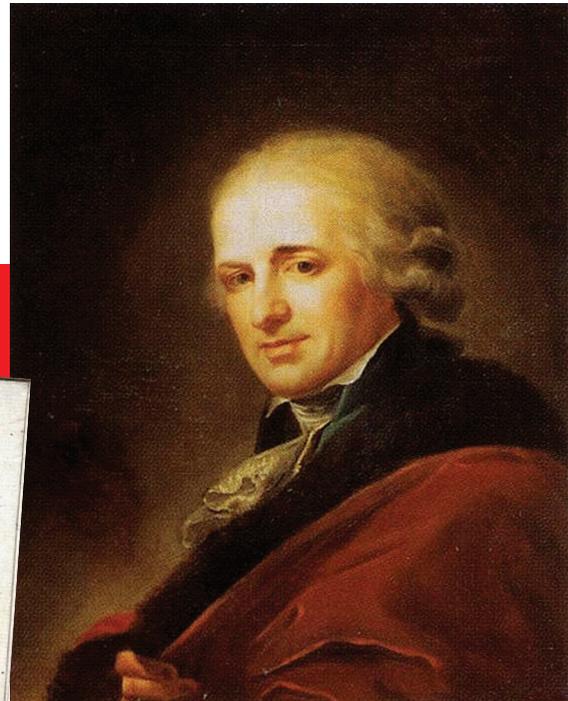
таваная і фасадная частка палаца з боку парку.

У 2012-м рэстаўратары прыступілі да другога этапа сядзібы — унутранага афармлення: узнавілі дзверы і лесвіцы, якія злучаюць першы і другі паверхі. Гэтыя канструкцыі былі выкананы з дубу першага гатунку — не горшага, чым той, які выкарыстоўваўся пры будаўніцтве ў XVII стагоддзі. Цікава, што падлогу сядзібы афармлялі не паркетнай дошкай, а наборам элементаў з дошчачак розных гатункаў дрэў.

Як распавёў дырэктар Гісторыка-мемарыяльнага музея "Сядзіба Нямцэвічаў" Сяргей Семянюк, за апошнія пяць з нечым гадоў у сядзібу было ўкладзена каля 4 млрд. рублёў, і калі не будзе такіх праблем з фінансаваннем, як у першыя гады рэстаўрацыі, то ўсю працу плануецца скончыць прыкладна праз два гады. За гэты час патрэбна будзе аднавіць унутранае афармленне двух паверхаў, "адрэстаўраваць" парк і паставіць памятны знак. Ужо зараз музей мае дзве гатовыя залы, дзе размяшчаецца выстаўка ўніформы і экіпіроўкі арміі — удзельніц Першай сусветнай вайны, прысвечаная 95-годдзю падпісання мірнай дамовы ў Скоках. Праўда, усе гэтыя экспанаты — з прыватных калекцый. Але ў музея ўжо ёсць і свой, пакуль яшчэ адзіны, сапраўдны экспанат — кніга, выпушчаная ў 1859-м у Пецярбургу:

"Гістарычныя падарожжы" Юліяна Урсына Нямцэвіча. Гэты рарытэт Сяргей Семянюк зусім выпадкова знайшоў у Інтэрнэце. Набыць жа рэдкі экзэмпляр дапамог Брэсцкі райвыканкам.

І, канешне ж, нягледзячы на рэстаўрацыйную працу, у музеі праводзяцца разнастайныя мерапрыемствы. У прыватнасці, летась у снежні прайшла першая ў Беларусі ваенна-гістарычная рэканструкцыя баёў перыяду 1916 — 1917 гг., у якой узялі ўдзел больш за пяцьдзясят аматараў

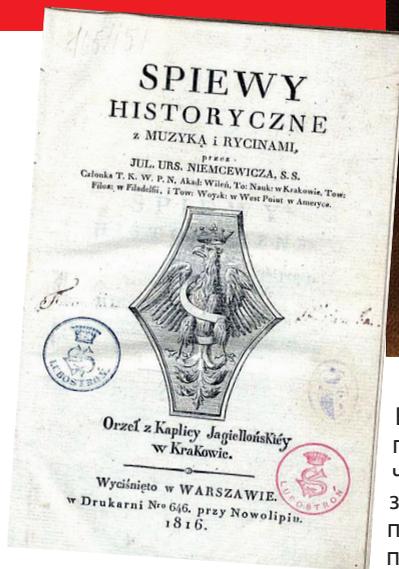
Партрэт Юліяна Урсына Нямцэвіча.

Брэсцкага раённага ўпраўлення капітальнага будаўніцтва, ні падрачык ніяк не маглі вырашыць, хто ж з іх з'яўляецца "гаспадаром" комплексу і павінен забяспечваць ахову помніка...

З сярэдзіны 2010-га рэстаўрацыйныя работы аднавіліся. Амаль за год былі праведзены ўнутраныя работы: сістэмы водазабеспячэння, каналізацыі, электрычных сетак. Уражвала і праца, выкананая ў экстр'еры будынка: былі адноўлены і пакрыты лісцевой меддзю дзве вежкі, адраман-

гісторыі Першай сусветнай з Беларусі, Расіі і Украіны. На думку аднаго з арганізатараў падзеі, Аляксандра Жаркова, мерапрыемства мае ўсе шанцы стаць штогадовым і набыць яшчэ большы размах. Акрамя таго, у Скоках па-ранейшаму плануецца святкаваць дзень нараджэння Юліяна Урсына Нямцэвіча, дзень падпісання ваеннага перамер'я і праводзіць ужо традыцыйную навукова-практычную канферэнцыю "Сустрэчы з Нямцэвічамі"...

Надзея ПЯКАРСКАЯ

Тытульная старонка кнігі Юліяна Урсына Нямцэвіча "Гістарычныя спевы".

2009-га, але з-за недахопу фінансаў работы прыпыніліся. Сядзіба, у якую ўжо на той момант было ўкладзена больш за 1,3 млрд. рублёў, нават не ахоўвалася, бо ні заказчык у асобе

Міхаіл Бацвіннік.

З Бацвіннікам унічыю

Сеанс адначасовай гульні на 11 дошках

Як цікава прабавіць час, апынуўшыся праездам на некалькі гадзін у невялікім мястэчку? А гэтага часу цалкам хопіць, каб правесці шахматны турнір. Такім мястэчкам можна смела назваць Негарэлае, што знаходзіцца ў Дзяржынскім раёне.

Савецкага Саюза для пасажыраў з Захаду. З-за пераводу з савецкай на еўрапейскую чыгуначную калію цяжкі звычайна стаялі тут каля дзвюх гадзін.

Сярод многіх славетных людзей, якія сыходзілі на перон станцыі "Негарэлае" ў час працяглай ста-

янкі, было нямала славетных шахматыстаў. Айчыныя даследчыкі гісторыі шахмат Вольф Рубінчык у новай кнізе "3 гісторыі Беларусі шахматнай" называе імёны шэрагу карыфеяў, што пабывалі тут. Сярод іх — чэмпіёны свету па шахматах розных гадоў Эмануіл

Ласкер, Хасэ Рауль Капабланка, Макс Эйве, першая чэмпіёнка свету сярод жанчын Вера Менчык, славетныя гросмайстры Сала Флор, Андрэ Ліліенталь. Адбылася гэта пераважна ў 1934 — 1936 гадах, калі ў СССР сталі частымі міжнародныя спаборніцтвы з удзелам вядучых шахматыстаў Захаду. Некаторыя са згаданых гросмайстраў, дарэчы, у тыя часы наведвалі і Мінск, выступаючы там з сеансамі адначасовай гульні. А славетны Міхаіл Бацвіннік, што валодаў сусветнай каронай у 1948 — 63 гадах з некалькімі перапынкамі, у студзені 1935-га нават паспеў даць у Негарэлае сеанс на адзінаццаці дошках! Сапернікамі гросмайстра былі мясцовыя чыгуначнікі, рабочыя ды пагранічнікі. Адметна, што Бацвіннік перамог у дзесяці партыях, а адну згуляў унічыю.

Як жа сёння захоўваецца памяць пра тыя даўнія падзеі? На самой жа станцыі летась мелася толькі мемарыяльная дошка ў гонар Максіма Горкага, які таксама праязджаў тут. Але, думаецца, варта было б адкрыць на станцыі Негарэлае і мемарыяльную шыльду ў гонар славетных шахматных чэмпіёнаў. Тым больш, цяпер у Дзяржынску ёсць свая шахматная школа — вось і быў бы добры напамін для патэнцыйных новых чэмпіёнаў свету...

Вадзім ЖЫЛКО, літаратар, шахматны кампазітар, рэдактар шахматнага бюлетэна "Альбіна", Васіль ЖУКОВІЧ, паэт, эсэіст, публіцыст, шахматны кампазітар, Іван КЛІМЯНКОЎ, празаік, шахматыст першай катэгорыі

(Трацяг. Пачатак у № 9 за 2013 г.)
...10 мая 1921 года ў памяшканні клуба Саюза работнікаў мастацтваў на Замкавай вуліцы, 10 адбылася выстаўка твораў Л.Зевіна, М.Куніна і Э.Валхонскага, якую не абмінула крытыка. Вось што пісаў А.Ром у артыкуле "Мастацкая выстаўка "групы трох" у "Известиях Витебского губисполкома и губкома РКП (б)" 17 мая 1921-га, і, у прыватнасці, пра Зевіна: "...Віцебск не занадта спешчаны мастацкімі выстаўкамі. З часу апошняй (дзяржаўная выстаўка ў лістападзе 1919 г.) віцябчане маглі знаёміцца з сучасным мастацтвам галоўным чынам тэарэтычна, па дакладах ды мастацкіх мітынгах. І трэба асабліва прывітаць пачынанне трох маладых мастакоў, якія зладзілі 9 і 10 мая выстаўку сваіх работ у клубе "Сорабис".

Гадавіна Віцебскага народнага мастацкага вучылішча (Леў Зевін — у першым радзе пятай справа; другі рад, злева направа: Якерсон, Пэн, Шагал, Малевіч, Ермалаева). 1920 г.

"Ні пятлічкі, ні лычкі з гімнасцёркі маёй..."

Няскончаная аповесць пра мастака з Віцебска

І далей. "Група трох" аб'ядноўваецца, перш за ўсё, глыбокай павагай да выяўленчых геніяльных Сезана пачаткаў чыстай жывапіснай культуры. Агульнымі ў іх з'яўляецца і самастойнасць пошукаў, і станаўленне на шлях індывідуальнай творчасці па-за вузкай дагматыкі УНОВІСа. Прыкметны і ў рабоце Дзяржаўных мастацкіх майстэрняў жывапісны талент Зевіна на выстаўцы выяўляецца больш ярка і поўна: можна без сумневу казаць пра яго як пра культурнага мастака з вялікім патэнцыялам. Ужо зараз ягоныя яшчэ няспелыя творы паказалі нам пэўныя дасягненні ў колеры, канструкцыі форм, жывапіснай фактуры. У яго найбольш удалых кампазіцыйных вопытах (карціны "Купальшчыцы" і "У доме"), пры ўсёй непазбежнай блізкасці да Сезана і Пікаса, адчуваецца пэўная мастацкая індывідуальнасць з асаблівай экспрэсіўнасцю ды творчымі заданнямі, якія ўласцівы менавіта ёй..."

Процілеглую думку наконт творчасці Зевіна і яго калег выказаў С.Міндлін у той жа газеце 25 мая. Ён сказаў, што пасля наведання выстаўкі "...у галовах глядачоў застаўся суцэльны туман і блытаніна мудрагелістых выказванняў: кампазіцыя, канструкцыя, фактура, кавалак жывапіснага мяса, беспрадметны жывапіс і г. д. Ні адной дзелавітай думкі, ні аднаго яснага прадстаўлення. Так, напрыклад, каля адной карціны, на якой, як і варта было спадзявацца, па-новаму, не аказалася нічога, акрамя кучы ўсялякіх фарбаў, сабралася група, і т. Зевін урачыста аб'явіў, што гэтая куча азначае вуліцу. Ашалелыя глядачы збянтэжыліся. Смелчакі спрабавалі выказаць сумненне. Тады т. Зевін аўтарытэтна давёў непасвячонаму, што на падставе вышэйшых законаў кампазіцыі, канструкцыі, фактуры і жывапіснага мяса гэтую штуку загадана лічыць вуліцай. І па меры таго, як ён развіваў далей-

Л.Зевін. "Дзяўчынка ў чырвоным капелюшы". Пачатак 1930-х гг.

шыя тлумачэнні, у слухачоў у вачах згасалі апошнія проблiскі разумення..." Свой артыкул аўтар заканчвае так: "Якім чынам такое нікому не даступнае і нікім не зразумелае мастацтва магло стаць дамінуючым менавіта цяпер, у эпоху, калі рэвалюцыя імкнецца ўсе культурныя каштоўнасці наблізіць да народа, — тайна гэта вялікая, і вядома яна толькі Богу і Зевіну з кампаніяй. Дасведчаныя людзі!"

Але настойлівы А.Ром праз пару месяцаў ізноў вяртаецца да Зевіна ў часопісе "Искусство (Віцебск)", 1921 г., № 4 — 6, ліпень — жнівень, абараняючы яго ад нападку "правай" прэсы і, у той жа

час, адрывае мастака ад мастацкай ідэалогіі "ўсемагутнага УНОВІСа, які адводзіць мастака ад праблем жывапісных да праблем, якія ляжаць, па сутнасці, па іншы бок мастацтва". Думаю, што свае "жывапісныя праблемы" Зевін пачаў па-сапраўднаму рэалізоўваць толькі тады, калі ў Віцебску сустрэў Фалька, а потым разам з ім з'ехаў у Маскву, каб прадоўжыць сваю вучобу ў ВХУТЕМАСе, у майстэрні Роберта Рафаілавіча.

Фальк пакінуў Віцебск восенню 1921-га. З сабой "прыхапіў" Зевіна ды мастачку-пачаткоўку Раю Ідэльсон, дачку вядомага віцебскага ўрача-тэрапеўта, якая праз год стала законнай жонкай Фалька. І той жа восенню Зевін прыступіў да заняткаў у вхутэмасаўскай майстэрні Фалька, які, да таго ж, выконваў абавязкі дэкана жывапіснага факультэта.

Колькі слоў пра гэтую легендарную ўстанову. ВХУТЕМАС (Вышэйшы мастацка-тэхнічны майстэрні) узнік у Маскве восенню 1920 г. (трошкі пазней з'явіўся і яго "клон" — ВХУТЕИН (Вышэйшы мастацка-тэхнічны інстытут) — у Ленінградзе). Як аказалася, дадзеная ўстанова стала найважнейшым цэнтрам генерывання фармальных і стылявых ідэй у маштабе ўсяго еўрапейскага мастацтва ХХ ст. Яна ў максімальнай ступені адлюстравала ў сабе ўсе тыя складаныя ды супярэчлівыя творчыя прынцыпы, якія працякалі тады ў мастацкім жыцці ўсёй краіны, у тым ліку і Беларусі. У нетрах ВХУТЕМАСа ўзніклі альбо былі з ім цесна звязаны шматлікія творчыя аб'яднанні, суполкі і групы: АСНОВА, ОСА, АРУ, "Бытие", "Цех живописцев", "Октябрь", РОСТ, "Четыре искусства", "13", ОСТ. У чатырох апошніх у розныя часы ўдзельнічаў Леў Зевін. У гэтыя аб'яднанні ўваходзілі педагогі, выпускнікі і студэнты ВХУТЕМАСа, што ператварала ўстанову ў бурлівы акіян розных творчых канцэпцый, дзе бушавалі гарачыя пачуцці ў спрэчках, звалляліся з п'едэсталаў адны куміры, з'яўляліся новыя, якія, у сваю чаргу, хутка змяняліся "ультра-свежымі".

Падкрэслію, што вхутэмасаўскую школу, акрамя Зевіна, прайшлі і некаторыя іншыя беларускія мастакі. У той задачы, што ставілі перад сабой стваральнікі ВХУТЕМАСа, вельмі ярка выявіўся дух часу: рыхтаваць не мастакоў-станкавістаў, у вузкім сэнсе слова, а мастакоў — майстроў шырокага профілю, звязаных з новым жыццём краіны і людзей, здольных актыўна ўдзельнічаць у развіцці сацыялістычнай культуры. Гэтая ідэя далася ў знакі і ў самой структуры ВХУТЕМАСа, у сістэме навучання — з першых падрыхтоўчых і да старэйшых курсаў. У час паступлення Зевіна (1921-ы) у склад установы ўваходзіла восем факультэтаў: архітэктурны, скульптурны, графічны, тэкстыльны, керамічны, дрэваапрацоўчы, металаапрацоўчы і жывапісны, які ўключаў манументальнае і тэатральна-дэкарацыйнае мастацтва. Першыя два гады Зевін навучаўся на Асноўным аддзяленні, дзе вывучалі грамадскія дысцыпліны, а таксама анатомію, перспектыву, малюнак, жывапіс, колер, аб'ём, прастору, фактуру. Малюнак вялі І.Паўлінаў, С.Герасімаў, Д.Шчарбіноўскі, аб'ём — скульптар А.Бабічаў, фактуру — Л.Папова, колер — А.Дрэвін, Г.Клудыс, жывапіс — Р.Фальк і К.Істомін. Хачу падкрэсліць, што педагогі былі вельмі розныя па сваім творчым характары. Але практычна ўсе яны з'яўляліся і таленавітымі мастакамі. Скажам, на жывапісным факультэце, які быў арганізаваны па прынцыпе персанальных майстэрняў, акрамя Фалька выкладалі І.Машкоў, Д.Кардоўскі, С.Малюцін, П.Канчалоўскі, Д.Штэрэнберг, А.Архіпаў, А.Шаўчэнка, М.Чарнышоў, А.Лентулаў. Імёны — што трэба!

Лекцыі па гісторыі мастацтва чытаў А.Сідараў, па тэорыі літаратуры — пісьменнік В.Шклоўскі. Моцнае ўражанне пакінуў Павел Аляксандравіч Фларэнскі, чалавек надзвычай цікавы і вельмі таленавіты. Ён быў буйным матэматыкам, фізікам, біёлагам, філолагам, інжынерам і адначасова святаром. Цягам двух вучэбных гадоў Зевін слухаў у яго тэорыю перспектывы. Па сутнасці, гэта былі, хутэй, вельмі глыбокія, яркія па форме і змесце лекцыі па тэорыі адлюстравання і "канкрэтнай метафізіцы". (Як вядома, у 1933 г. Фларэнскі быў арыштаваны, сасланы ў Салавецкі ГУЛАГ, а потым, у 37-м, расстраляны...)

(Трацяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

Л.Зевін. "Дворык". 1940 г.

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
 ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
 ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка твораў каліграфіі сучаснага мастака Кітайскай Народнай Рэспублікі Лі Цюэ "Знакі, накрэсленыя на нябёсах".
 ■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
 ■ "Польская кераміка XVIII — XX стст. з фондаў Верхнесілезскага музея з Бытома".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ "Цяроўнік крэсаў". ■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка А.Вярбіцкага. "Сучаснасць. Былое. Майстар".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
 ■ "Старажытная Беларусь".
 ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 ■ "Водбліскі ваеннай славы".

"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
 ■ "Малюніцае гістарычнае Палессе" (сумесны праект Нацыянальнага гістарычнага музея і Беларускага саюза мастакоў).
 ■ "Салон-атэльє пачатку XX ст." (да Міжнароднага жаночага дня).
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
 ■ Выстаўка плаката "Назаўжды".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён.
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
 ■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).
 ■ "Фарфоравая феерія".
 ■ "Рэмінісцэнцыя" (выстаўка Ю.Каралевіча).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:
 ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
Выстаўкі:
 ■ Выстаўка ілюстрацый да трылогіі "На ростанях" (да 85-годдзя выхаду першага выдання аповесці "У палескай глушы").
 ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы Дома Песняра" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
 ■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам ролика ў 3D-фармаце.
 ■ Выстаўка "Сустрэчы з Гофманам"

(з фондаў Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
 ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
 ■ "Апякункі паэтычных нябёс".
 ■ "Запавет Максіма Беларуса" (да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Гарэцкага).
 ■ "Ходзіць Сон ля вакон..."

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Выстаўкі:
 ■ Эксклюзіўны арт-праект "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі".
 ■ "Кветкі умеюць размаўляць..." (акварэль М.Ягоравай, С.Курашовай і інш.).
 ■ Выстаўка аднаго экспаната — фарфоравай вазы, вырабленай у Францыі ў сяр. XIX ст. на Сеўрскі мануфактуры.
 ■ "Антыкварыят. Палацаў страчаная раскоша..." (з прыватнай калекцыі С.Пуціліна).
 ■ "Паўночныя традыцыі ў матэрыяльнай культуры Гомельшчыны X — XII стст. (у свеце археалагічных старажытнасцей)".
 ■ "Гомельская вобласць. 75 слаўных гадоў".

(археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца
Экспазіцыя:
 ■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
 ■ "Конны партрэт генерал-фельдмаршала І.Ф. Паскевіча (1874 г.)" (выстаўка адной карціны з калекцыі Д.Асташонка).
 ■ "Мінулага прасочваючы ніць..." (мемуарная літаратура канца XVIII — XX стст.).
 ■ "Класікі беларускага мастацтва".
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
 ■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
 ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:
 ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
"Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўка:
 ■ "Дзіўны Бог у святых Сваіх" (да XII Міжнароднага фестывалю праваслаўных песняпеваў).
 ■ Выстаўка творчых работ гродзенскіх мастакоў "Для чаго патрэбны коткі?.. Коткі патрэбны для дабрыні".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СПАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
 ■ Выстаўка "Салдацкі доўг".
 ■ На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
 ■ "Музей крміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

■ Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
 ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
 ■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
 ■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
 ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
 ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
 ■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Выстаўка-продаж "Усходні кірмаш".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Фотавыстаўка А.Салдатавай "Структура прасторы".
 ■ Арт-праект "ТАПОграфіка".

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святалана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
 Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
 Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВАІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
 Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Надзея ПЯКАРСКАЯ.
Загадчык аддзела фоталістрацый — Юры ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23
Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
Рэкламны адрас: тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2013.
 Індэкс 63875, 638752
 Наклад 7413
 7.03.2013 у 12.00
 Замова 1151
 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
 Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
 ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Тэл.: (017) 290 22 50 (прыватная).
Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ КВАРТАЛ 2013 Г.

Падпісныя індэкс: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

(прывечана беларускай перадачы "Калыханка").
 ■ "А.П. Чэхаў. Лінія жыцця" з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея-запаведніка А.П. Чэхава "Меліхава" (Расія).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
 ■ "Сусвет папяровага аркуша" (арыгамі).

Экспазіцыі:
 ■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
 ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
 ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцёўня".
 ■ "Зала ўрачкых прыёмаў".
 ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
 ■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны"

Зімовы сад
 Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (80232) 74-28-23.

Экспазіцыі:
 ■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
 ■ Прагулкі па старым Гомелі.
 ■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.
Выстаўкі:
 ■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
 ■ 10 — "Кашчэй Бессмяротны" М.Рымскага-Корсакава.
 ■ "Палавецкія пляскі" А.Барадзіна.
 ■ 12 — "Свет італьянскай оперы" (музычныя вечары ў Вялікім).
 ■ 13 — "Тоска" Дж.Пучыні.
 ■ 14, 15 — "Анюта" В.Гаўрыліна.
 ■ 16 — "Мадам Батэрфляй" Дж.Пучыні.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.
 На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск"
 ■ 13, 14 — "Арабская ноч" Р.Шымельфеніга.

На сцэне Палаца культуры прафсаюзаў:
 ■ 11 — "Хам" паводле Э.Ажэшка.
 ■ 13 — "Вячэра з прыдуркам" Ф.Вэбра.
 ■ 14 — "Вечар" А.Дударова.
 На сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў:
 ■ 16 — "Ноч на Каляды" паводле М.Гоголя.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.
 ■ 9, 10 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка.
 ■ 12 — "Адрэль" Я.Таганова.
 ■ 13 — "Мама Мія!" (мюзікл).
 ■ 14 — "Усё маё" (канцэрт тэатра аўтарскай песні "Эскіз").

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ 9 — "Залатое кураня" У.Уланоўскага.
 ■ 10 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" Г.Гладкова.
 ■ 11 — "Лятучыя мышы" І.Штраўса.
 ■ 12 — "Мая жонка — ілгуння" В.Ільіна, В.Лукашова.
 ■ 13 — "Адночы ў Чыкага" Дж.Стэйна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш.
 ■ 14 — "Жызэль" А.Адана.
 ■ 15 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга.
 ■ 16 — "Айбаліт-2002" І.Левіна.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ПЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
 ■ 9 — "Адважныя браты" В.Матвеева.
 ■ 10 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
 ■ 14 — "Дапытлівы слонік" Р.Кіплінга.